

ליקוט בנושא

הכנסת הילד לחדר

מזכרת מהכנסה לחדר של החייל בצבאות ה'
מנחם מענדל שי" עמאר

ליקוט בנושא

הכנסת הילד לחדר

מתורתו של
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

צוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

מזכרת מהכנסה לחדר
של החייל בצבאות ה'
מנחם מענדל ש"י עמאר

ח"י אדר שני ה'תשע"ז
שנת "הקהל את העם"
בית חב"ד סען אי מארן, פונטו קומבו צרפת

למי שיש בידו הערות והארות יואיל נא לשלחם אלינו ע"מ
לתקן ולהוסיף במהדורות הבאות אי"ה לכתובת דלמטה או
לדוא"ל : info@chabad77.org

•
**RECEUIL DES LETTRES DU RABBI SUR
« HA'HNASSAT 'HEDER »**

•
Réalisé par le
Beth Habad Loubavitch Seine & Marne
"Un centre de vie pour un judaïsme vivant"

55 Ave des Lilas 77340 Pontault-Combault
01 60 29 50 17 • info@chabad77.org • www.chabad77.org

Directeur de la publication : Rav Yossi Amar
Article: www.chabad77.org | © 2016 - 5776
Photo : www.thelivingarchive.org – Jewish Educational Media

פתח דבר

לזכרון טוב, ליום הכנס בנינו חייל בצבאות השם מנחם מענדל שי' לחדר,

הננו בזה לכבד את כל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו, מקרוב ומרחוק, בתשורה זו לקט מתורת כ"ק אדמו"ר זי"ע בנושא "הכנסה לחדר". בסוף הלקט, מובאות האגרות שתורגמו בצרפתית ע"י הוצאה לאור בית ליובאוויטש.

הא-ל הטוב הוא יתברך, יברך את כבודו ואנשי ביתו יחיו, בתוך כלל אחב"י יחיו בברכות מאלופות מנפש ועד בשר, וכלשון כ"ק אדמו"ר זי"ע במכתב כללי לחג הפסח מיום הבהיר י"א ניסן ה'תשכ"ה (המתאים לקביעות שנה זו בתרגום חפשי):

"יעזור ה' ויצליח, שפסח - זמן חרותינו - יביא את כל אחד ואחד, בתוך כלל ישראל, לחירות אמיתית מכל הפרעות ומיגבלות לעבוד את ה' בלבב שלם.

וגאולת הפרט תביא את גאולת כלל ישראל, הגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו. בברכה לחג הפסח כשר ושמח".

מוקיריהם ומכבדיהם
יוסף יצחק וצלחה חנה עמאר

ח"י אדר שני, יום ההילולא של הרא"ד לאוואוט אא"ז של כ"ק אדמו"ר זי"ע שבעה ימים קודם יום הבהיר כ"ה אדר שני, יום הולדת הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא ע"ה ז"ל פונטו קומבו, צרפת

מפתח ענינים

מדור א' | מכתבי כ"ק אדמו"ר זי"ע לרגל הכנסה
לחדר

מדור ב' | גיל הכניסה לחדר

הכנסה לחדר - בן ג' | הכנסתו לחדר בליל חורף | כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע - בן שלש וחצי | חדר - מקום שילד מתחיל ללמוד בגיל שלש | מכניסים ילד לחדר - בן ג' שנים | ימלאו לבנו חמש שנים ומחנכים אותו להכניסו לחדר | תינוק ג' שנים - שנה ד' קודש הילולים - בן חמש למקרא | אף שלא נתמלאו לו עדיין חמש שנים - תלוי בהתפתחות גופו וכשרונותיו - קבלת תלמיד לחדר למטה מבן חמש | התחלת לימוד בחדר - בשנה הרביעית קדש הילולים | מבן חמש למקרא | מגיל ג' מלמדים גם בכתב | זמן הכניסה לחדר | זמן הכנסה לחדר - תלוי במנהג

מדור ג' | סדר ההכנסה והמסיבה

לימוד אלף-בית - בדף השער של התניא | זריקת סוכריות - חשיבות החינוך לגבי כל פרט | פרשה ראשונה של ויקרא | התחלה בספר ויקרא | יבואו טהורין ויתעסקו בטהורין | התחלה בספר ויקרא | מחנכין אותו עם ראי' והסתכלות בצורות קדושות | זורקין לו מעות | מתחילין ללמוד עם ילד א-ב מדף השער של התניא | מכניסים אותו לחדר תוך כדי נתינת ממתקים | עושים שמחה כשמכניסים ילד לחדר | לעטפו בטלית כשמכניסים לחדר - שלא תשלוט בו עין הרע | כשמכניסים בגיל שלש או ארבע - מלאך מיכאל זורק סוכריות באמת | עושים מסיבה שלימה | כשמכניסים ילד לחדר בגיל שלש - זורקים לו ממתקים בשליחות מלאך מיכאל | זריקת ממתקים בשליחות מלאך מיכאל | זורקים עליו

ראזשינקעס ושקדים ומאכלים מתוקים וכו' | זריקת ממתקים בשליחות
מלאך מיכאל | בעצם חוזר על מה שלמד כבר ואין פלא אצל הילד
שמלאך מיכאל זורק סוכריות | התחלת הלימוד מספר התניא | לימוד
א-ב מתוך דף השער של התניא - בהכנסת חדר נותנים לו מתנות וזורקים
לו סוכריות | התחלת הלימוד בספר ויקרא | מנהג החסידים: התחלת
לימוד א-ב מתוך ספר התניא | כשמכניסים ילד לחדר זורקים עליו מיני
מתיקה | מתחילים ללמוד בספר ויקרא קרוב לסיומו | מקשרים הכנסת
חדר עם מאכל גשמי - לעקאה - מעמידים אותו ליד ספר תורה השייך
לילד - בן ג' שנים

מדור ד' | מענות ויחידויות

בגיל שלש, ארבע או חמש | גיל המתאים - אי אפשר לקבוע מסמרות |
הכנסה לחדר בגיל שלש - ללמוד בפועל בגיל חמש

מדור ה' | כללי

שמחה בהכנסתו לחדר | שירונו רוב נחת חסידותי | כניסת בני ישראל
לחדר ב"חג השבועות"

מדור ו' | הוספה

הצעה ובקשה כפולה לעשות מהחדר שלכם בית תורה תפילה וגמ"ח

מדור ז' | אגרות קודש בנושא הכנסה לחדר מתורגמות לצרפתית

מכתב כללי

לחג הפסח ה'תשכ"ה

(כקביעות שנה זו)

תוכן המכתב: שנת העיבור | עבודה
זרה במצרים (שעבוד לכוחות הטבע)
| תוקפה בחודש האביב | משכו וקחו |
ברכת האילנות

"משכו וקחו כבש, ושחטו הפסח"

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשכ"ה,
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

הקב"ה קבע את יציאת מצרים בחדש האביב, והתורה מצוה לדאוג במיוחד שהפסח יחול תמיד בחדש האביב: שמור את חדש האביב ועשית

פסח לה' אלקיך, כי בחדש האביב הוציאך ה' אלקיך ממצרים לילה.

יציאת מצרים נקבעה לחודש האביב וציווי מיוחד אף מורה לשמור שחג הפסח יחול באביב. התרבות והקידמה של מצרים התבססו על כוחות הטבע ובמיוחד על היאור נילוס שכן ההמצאה האנושי יצר העקאה מלאכותית שהפכה את מצרים לגן פורח מוקף מדבר. כך נוצרה תרבות אלילית שמיסודותיה: האלהת כוחות הטבע, והאלהת כוחות האדם שהשכיל לנצל כוחות אלו. אמונה זו הגיעה לשיאה בתקופת ההתחדשות השנתית של כוחות הטבע, חדש האביב, חודש של "מזל טלה"; השה היה סמל של ה"עבודה זרה" של מצרים. לאחר 210 שנות שעבוד לפרעה, כשחלף מבני ישראל אף נטמע ב"תרבות" המצרית, באה שעת השיחרור — זאת בתנאי שבני ישראל "ימשכו ידיהם" מאילי הארץ ויקחו, בפומבי וללא פחד,

כדי לכוון שחג הפסח יחול בחדש האביב — והרי לוח השנה שלנו קבוע לפי הירח, דבר היוצר הבדל בכאחד עשר יום משנת החמה, ואילו תקופות השנה נקבעות על פי החמה — יש לנו "שנה מעוברת" כל שנתיים-שלוש (דוגמת השנה הנוכחית) בה נוסף חדש שלם (אדר). כך משתוה שנת הירח לשנת החמה וחג הפסח חל תמיד בחדש האביב. כתוצאה מכך מסתדרים גם חדשי השנה, וכל החגים, ונקבעים במועדס המדויק.

* * *

העובדה שיציאת מצרים אירעה בחדש האביב מוסברת ע"י חכמינו ז"ל כחסד מיוחד של הקב"ה, שהוציא את בני ישראל

קבע: ראה שמות ובה פט"ו, יא: החדש הזה כו' כשכחר ביעקב ובניו קבע כו'. אור התורה (להצ"צ) ע"פ זה (ע' רסד). מצוה .. שמור: דברים טז, א. ולרמב"ן (לשרש הא' דסהמ"צ להרמב"ם) ולבעל ההלכות זוהי מ"ע (לעבר השנים, או — מושמרת את ההוקה). וראה סהמ"צ סוף מ"ע קנג: באו רמזים כו' שמור כו' הורה כו'. וכיד הלי קדה"ת בתחלתו ורפ"ד. מוסברת: מכילתא לשמות יג, ד (הובא בפירשי"י שם).

ממצרים בתקופה המוצלחת ביותר בשנה. ברם, ככל ענייני התורה, יש גם בענין זה רמזים ונימוקים, הוראות רבות לכלל ולפרט. אחת ה"נקודות" שברצוני לציין כאן תובהר לאחר התבוננות בתנאים בהם אירעה יציאת מצרים:

כבש דוקא לשחטו כקרבן פסח. ואז באה הגאולה בחודש האביב דוקא. בו מגלה הטבע את מיטב כוחו. מכאן ההוראה שלא להתפעל מהאילנים והתרבויות של העולם הגויי. הקב"ה שליט גם על הטבע, שהוא משועבד לעבודת ה' לא פחות מן העל-טבעי.

מאות בשנים היו בני

ישראל משועבדים לאומה ששלטה אז על כל עמי הסביבה, לא רק בכוחם האדיר של "רכבו ופרשיו", כי אם גם במשקל-היתר הגדול שלו בשטחי המדע, בכל המכונה עתה בשם "תרבות" ו"קידמה".

התרבות והקידמה של מצרים התבססו על כוחות ותופעות הטבע, ובמיוחד על היאור נילוס. ארץ מצרים היא שחונה ואין יורדים בה כמעט כל גשמים, אך כוח ההמצאה האנושי יצר השקאה מלאכותית שהפכה את מצרים לגן פורח מוקף מדבר.

תנאים אלה יצרו תרבות אלילית מסועפת, שהיו לה שני קווי יסוד: האלהת כוחות הטבע, והאלהת כוחות האדם שהשכיל לנצל את כוחות הטבע. מכאן צעד קטן בלבד אל האלהתו של פרעה, זה שגילם באישיותו את הדוגמא המצרית לאדם "מושלם".

השקפה כזו, שראתה את העולם כהרכב של "כוחות-טבע" מרובים,

אחת: ראה רמב"ן בא (יב, ג). צרור המור שם (יב, א) ועיין זח"ג (רנא, א).
ששלטה אז על כל: מכילתא לבשלח יד, ה: היה פרעה שולט מסוף העולם ועד סופו.

וראה זח"ב ז, א.

במשקל-היתר הגדול: ראה זח"א קכה, סע"א.

ובמיוחד .. נילוס: יחזקאל כט, ג.

ואין יורדים בה כמעט כל גשמים: ראה רש"י ויגש מז, י. דברים יא, י.

כוח ההמצאה האנושי: רש"י ר"פ מקץ.

של פרעה: שמו"ר פ"ח, ב. תנחומא שם.

שבכללם גם "כוח" האדם, בתוספת הפילוסופיה של "כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה" – הביאו לירידה רוחנית ומוסרית תהומית ביותר, עד כדי "הצדקת" רדייה ואכזריות מתועבות ביותר כלפי האדם או העם החלש יותר מבחינה גופנית.

* * *

האליליות ואמונת ההבל של המצרים הגיעו לשיא ביטויים בתקופת ההתחדשות השנתית של כוחות הטבע, בחודש האביב, חודש של "מזל טלה", והשה הוא שהיה מסמלי היסוד של "העבודה זרה" של מצרים.

* * *

אך הנה בא משה רבינו ובפיו בשורת "פקוד פקדתי": הגיעה השעה בה עלה ברצון אלקי אברהם יצחק ויעקב לשחרר את בני ישראל מיד פרעה ומגלות מצרים.

כבר חלפו 210 שנה מאז נתונים בני ישראל למרות פרעה, חלק מבני ישראל אף נטמע ב"תרבות" המצרית, עזרה מן עמי הסביבה אינה צפויה כלל, שום עבד לא הצליח (עד אז) להשתחרר ממצרים. לא היו, איפוא, כל סיכויים, מנקודת מבט טבעית, לשחרור עם ישראל ממצרים, ולמרות זאת מבטיח להם משה רבינו כי הגיעה שעת השחרור, אלא שקיים תנאי יחיד לדבר: **"משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם ושחטו הפסח!"**

— משכו ידיכם מאלילי הארץ, וקחו לכם כבש (אותו ראו המצרים כאלוה), ושחטו אותו כקרבת פסח לה'. לא די בכפירה ב"עבודה זרה"

"כוחי ועוצם ידי: דברים ה', יד. וראה סמ"ג מל"ח סד: וארא בחלום כו' שכחת את העיקר כו' והתבוננתי כו' והנה יסוד גדול הוא כו'.
תהומות ביותר: ויקרא יח. ג ובתרי"כ (ובפרש"י) שם. ובקה"ר עה"פ והארץ לעולם עומדת דמצרים דוגמת ערוה באדם.
לשיא ביטויים: רמב"ן וצדור המור שם.
חלק מבני ישראל: שמר"ר פי"ד, ג. וראה תניא פל"א.
שום עבד: מכילתא יתרו יח, יא.
תנאי יחיד: "חשכו: שמר"ר פט"ז, ב: כל זמן כו' משכו כו' שבכך כו'.
וקחו לכם: למשפחותיכם (דוקא), וכהודעת משה: בכנינו ובכנותינו — כל הארבעה כנים (וכנות), מן החכם ועד השאינו יודע לשאול.

המצרית בלב, או אף בבית, בצנעה ובלאט, כי אם דוקא בפומבי, ללא פחד, לפי כל הפרטים שהיו כרוכים בהקרבת הפסח במצרים.

ואז – מבטיח משה רבינו בשם הקב"ה – לא זו בלבד שישוחררו ממצרים, אלא שאף פרעה בעצמו יצוה עליהם לצאת ממצרים, והגאולה תהיה לא בתקופה בה כוחות הטבע רדומים ונסתרים, כי אם, דוקא, **בחודש האביב**, בו מגלה הטבע את מיטב כוחו.

בכך מודגשת העובדה שאין קיימים עולמות נפרדים: עולם של טבע וכוחות הטבע, ועולם של "על-טבע" הנאבקים ביניהם ופעמים מנצח האחד ופעמים השני. יש רק א-ל אחד ויחיד, השליט המוחלט של העולם כולו, והוא גם המאחד את כל העולם.

הכרה זו באה לביטוייה הנעלה ביותר במתן תורה, זה נקודת היעד של יציאת מצרים, שהחל ב"אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, לא יהיה לך אלקים אחרים" גו'.

* * *

כבמצרים בעבר, כך גם עתה מצויים כאלה המבססים חייהם על האלהות הנקראים בשם כוחות הטבע, בתוספת "כוחי ועוצם ידי" של האדם. אחרים מצאו "מוצא" שבביתם יש מקום גם לקב"ה אך בחברה הם "ככל האדם", "נהיה כגויים", ואדרבה: יותר "גויי" מהם.

בא חג הפסח ומזכיר פעם נוספת: "פקוד פקדתי" – אין לפניכם כל ברירה. הקב"ה זוכר אתכם, וחייב להיות: "משכו", משיכת ידים מן ה"עבודה זרה" של הארץ, בכל צורה בה היא באה לידי ביטוי, ועשיית הדבר בפומבי, ללא פחד, ובאומץ. "וקחו לכם" – קחו את עצמכם ואת כל

בפומבי: ראה שו"ע רכנו הזקן ר"ס תל.
 נקודת היעד: כמש"נ בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את ה' (שמות ג, יב) וראה ז"ח ר"פ יתרו: **בכל יומא אפיק כו**. וראה תניא פל"א שם.
 "נהיה כגויים": יתזקאל כ, לב.
 אין לפניכם כל ברירה: יתזקאל שם. תנחומא נצבים ג. נתבאר בקונטרס ומעין מי"א.

השייך לכם, כל האפשרויות וכל הכוחות, לכם אתם, ל"אני" היהודי האמיתי והנצחי.

את כל זאת יש לעשות "בחדש האביב", לא להתבלבל ע"י המתעים שמאחר וקיים עולם פורח, שבמרכזו האדם וכוחו ועוצם ידו, הרי "אלה אלקיך", זה האליל שלך אליו אתה משועבד, ואין כל מקום ר"ל להקב"ה –

כי אם, אדרבה: "בחדש האביב הוציאך ה' אלקיך ממצרים", העולם הפורח על נפלאותיו מביאים לראייה ברורה יותר של האמת – בנוסח חכמינו ז"ל – אשר "ה' אלקינו (הוא) מלך העולם, שלא חיסר בעולמו כלום".

* * *

יעזור ה' ויצליח שפסח – זמן חרותנו – יביא את כל אחד ואחד, בתוך כלל ישראל, לחרות אמתית מכל הפרעות ומיגבלות לעבוד את ה' בלבב שלם,

וגאולת הפרט תביא את גאולת כלל ישראל, הגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו.

בברכה לחג הפסח כשר ושמת

מנחם שניאורסאהן

לכם .. ל"אני" היהודי: ראה שמור פט"ו, כ"ג: לכם הה"ד יהיו לך לכדך ואין לזרים אתך.

אדרבה: "בחדש האביב: להעיר מלקי"ת במדבר (ג, א). סר"ה החדש הזה – לכ"ק מ"ח אדמ"ר – כס' המאמרים הי"ש"ת.

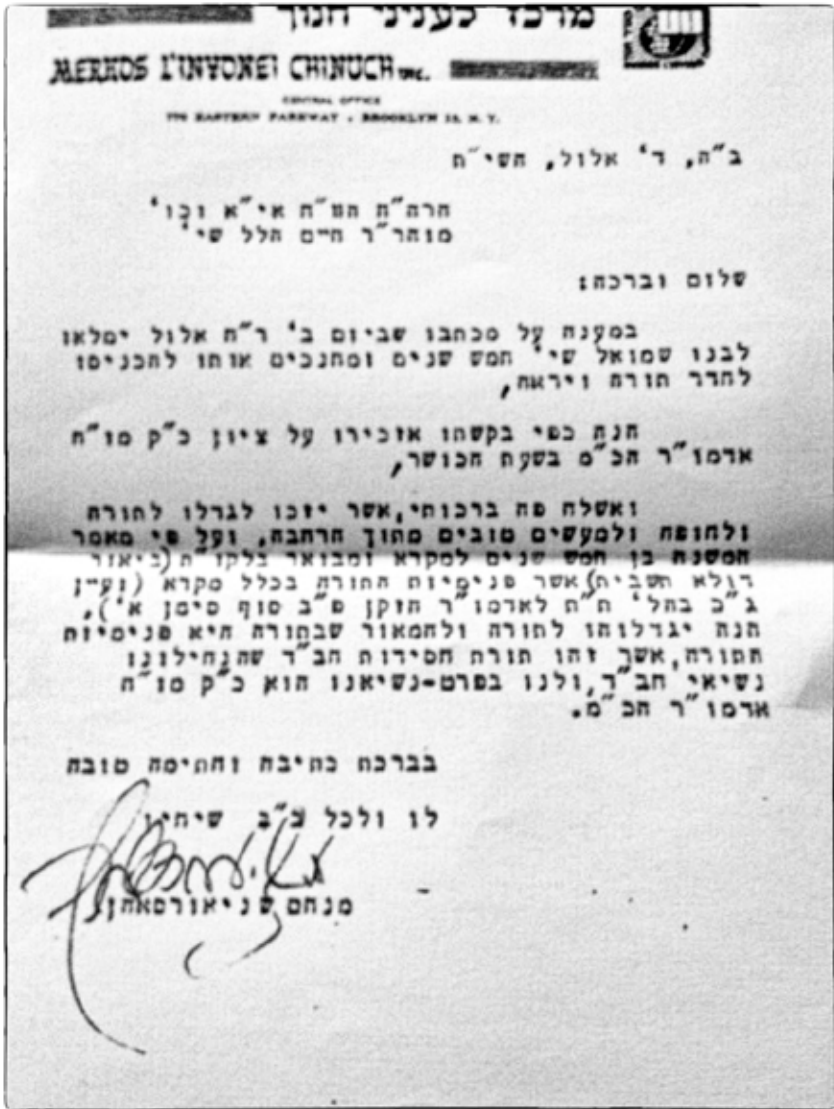
הוציאך .. ממצרי"ט: לילה. וכן גם עתה אין להתרשם מזה שלאחרים לילה ואין רואים את האמת, כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך ירח ה' וכבודו עליך יראה (ישעי', ס, ב).

"בחדש האביב .. בנוסח חכמינו ז"ל: ברכות מג, ב. והנה לכמה אתרונים (אר"ח סרכ"ו) ניסן לאו דוקא, אבל י"א בדוקא הוא (שר"ח אסיפת דינים מע' ברכות רס"ב. וש"ט). והנה אדמ"ר דוקא הוקן בלוח ברכות הגהנין (הראשון) כ' דאחר ל' יברך בלא שם ומלכות (מוכה דינסן לאו דוקא), אבל בסדר ברה"ט (שבסידורו פ"ג סי"ד) השמיט זה. ואף ש"ל בדוחק דטעמו מפני דס"ל דאין לברך כלל אלא פעם אחת (ועדיין יקשה למה לא ביאר דברי השו"ע "בימי ניסן" דהיינו לאו דוקא – כמו שהוסיף ביאור בכמה דינים שבברה"ט), י"ל – דהשמיט מפני דכמשנה האחרונה ס"ל ד"בימי ניסן" כפשוטו – בדוקא, וא"כ א"א "לאחר ל". ואכמ"ל.

מכתבי כ"ק אדמו"ר
לרגל הכנסה לחדר

מכתב הרבי להרה"ח ר' חיים הלל אזימאוו ע"ה לרגל הכנסת חדר של בנו הרה"ח ר' שמואל ע"ה - שליח כ"ק אדמו"ר זי"ע בצרפת כיובל שנה

ב"ה, ד' אלול, השי"ת

הרה"ח הו"ח אי"א וכו'
מוהר"ר חיים הלל שי

שלום וברכה :

במענה על מכתבו שביום ב' ר"ח אלול ימלאו לבנו שמואל שי' חמש
שנים ומחנכים אותו לחדר תורה ויראה,

הנה כפי בקשתו אזכירו על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בשעת הכושר,

ואשלח פה ברכותי, אשר יזכו לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים
מתוך הרחבה, ועל פי מאמר המשנה בן חמש שנים למקרא ומבואר
בלקו"ת (ביאור דולא תשבית) אשר פנימיות התורה בכלל מקרא (ועיין ג"כ
בהל' ת"ת לאדמו"ר הזקן פ"ב סוף סימן א'), הנה יגדלוהו לתורה ולהמאור
שבתורה היא פנימיות התורה, אשר זהו תורת חסידות חב"ד שהנחילונו
נשיאי חב"ד, ולנו בפרט - נשיאנו הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ.

בברכת כתיבה וחתימה טובה
לו ולכל ב"ב שיחיו

מנחם שניאורסאהן

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

מנחם מענדל שניאורסאהן

Office Address:

Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

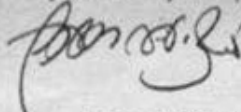
ג"ה, כ"ה שבט תשי"ב
ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נוי"ג קוסק
בצ"צ וכו' מוה"ר חיים הלל שי'

שלום וברכה!

המענה על מכתבו סמ"ו שבט, בו
מודיע אשר יחמלאו (נחמלאו) ה' שנים לבנו
משה ניסן שי' ויכניסו לחדר,

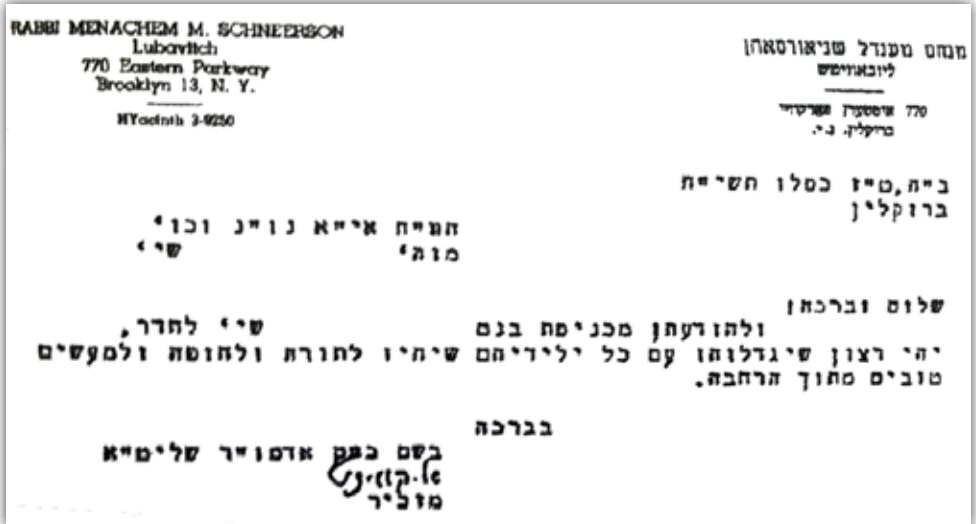
הנני בזה להביע ברכתי שמבן חמש
למקרא יגדלוהו מתוך הרחבה ומנוחה לבן עשר
למשנה ולבן ט"ו לגמרא וכו' ויכניסוהו גם להוספה
ולמקשים טובים ברוב נחת, אידישן נחת חסידישן
נחת, וגדולה זכות עסקו בחינוך בני ובנות ישראל
חינוך המקרב את לבם לאביהם שבשמים להשפיע עליהם
מזה הכלל ונחת מון קינדער בפרט,

בברכה

ני"ג: בעתם נחקבלו הרשימות מחלמי' חת"ח
וח"ה ע"ז.

מכתב הרבי להנ"ל לרגל הכנסת חדר של בנו הרה"ח ר' משה ניסן שי'

נוסח מכתב ברכה לרגל הכנסת חדר שנשלח לכו"כ

שלום וברכה !

ולהודעתן מכניסת בנם ש"י לחדר,

יהי רצון שיגדלוהו עם כל ילדיהם לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.

בברכה

גיל הכניסה לחדר

← הכנסה לחדר - בן ג'

מוצאי ראש השנה תרצ"א, בסעודת הלילה.

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א סיפר:

כשהייתי בן ח' שנה הייתי בקי בסדרי זרעים ומועד, תורה, נביאים ראשונים וישע'י. יחזקאל - הי' קשה לי לחזרו על-פה. בירמי' - הייתי ממעט, מפני שהוא "מרה שחורה, עצבות". אדמו"ר נ"ע הי' בוחן אותי, והוא רואה בספר.

האיינפירען אין חדר - ואני בן שלשה.

כשבא אבי אדמו"ר נ"ע מנסיעתו (על משך שנים אחדות לחו"ל) לא הכרתיו.

(תורת מנחם רשימת היומן ע' קסה)

← הכנסתו לחדר - בליל חורף

מאריענבאָד תרצ"ד

ג. לאדמו"ר מהר"ש נ"ע היו עוד ב' בנים בן א' בין דבורה לאה ורז"א, ובן א' בין אדמו"ר נ"ע ומ"מ נ"י.

הבן שבין דבורה לאה (שהייתה בכורה) ורז"א - חי ח' שנים.

בהיותו בן שנה - כבר דיבר שאַרף¹ בהיותו בן ג' - אָבגעפירט² אין חדר. - יראו מעין-הרע, ועשו זה בליל חורף. - וכבר הי' אז בקי בחומש.

(1) = (חיתוך הדיבור הי') חד וחריף.

(2) = הכניסוהו ל"חדר".

ה' בעל חושים גאונים. כשלמדו איתו המשנה - אמר מעצמו את הגמרא.
ה' חושב הרבה. כששאלו אביו אדמו"ר מהר"ש נ"ע על זה (מה חושב כל כך הרבה) ענהו: וואס צו טראַכטען איז דאָ³.
(הצ"צ אמר עליו: דאָס איז דער זיידע. מסופקני קצת. מ"מ).
(תורת מנחם רשימת היומן ע' שלה)

← הרבי הרש"ב נ"ע בן שלש וחצי

בשבת פרשת וירא - כ' מרחשון תרצ"ג - סיפר כ"ק מורי וחמי אדמו"ר (רי"צ) סיפור אשר אירע עם אביו הרבי (הרש"ב) נ"ע, בהיותו ילד בן ארבע או חמש שנים.

הכרחי שבסיפור זה הוא לא היה יותר מבן חמש שנים, שהרי הרבי (הרש"ב) נ"ע נולד בכ' מרחשון כתר"א, ובזמן הסתלקות אדמו"ר ה"צמח צדק" - י"ג ניסן תרכ"ו - הוא עדיין לא היה בן שש שנים. ומובן שהוא לא היה בעת סיפור זה פחות מבן ארבע שנים, שהרי הכניסוהו ל"חדר" בהיותו בן שלש וחצי שנים⁴, והסיפור קשור ללימודו ב"חדר".

(לקוטי שיחות ח"ה עמוד 86 ובהערה 4)

(3) = מה לחשוב (הרי) יש.

(4) ב"חונך לנער" ס"ע 8: "בן שלש שנים הכניסוהו לחדר". ואולי החילוק הוא בין "הכנסה לחדר", ללימוד בחדר באופן קבוע.

← חדר - מקום שילד מתחיל ללמוד בגיל שלוש

דאס איז נאכמער מעודד אז מ'זאל זיך מתבונן זיין אין וואס איז געווען עיקר פעולתו פון כ"ק מו"ח אדמו"ר (אויף וויפל אנשים כערכנו קענען דאס פארשטיין) -

זעט מען אז עיקר הפעולה שלו איז געווען אין דעם שטח פון חינוך. ד.ה. ניט נאר דער ענין החינוך במובן רחב, וואס דאס איז כולל כל התורה ומצוותי', נאר אויך אין ענין החינוך כפשוטו, מאכן חדרים און ת"ת'ס און ישיבות [ווי מ'טיילט דאס איצטער פאנאנדער מיט א מאדנעם חילוק - "ישיבה קטנה" און "ישיבה גדולה" (וואס לא היתה כזאת בישראל ביז איצטער, עס איז א חידוש פון דעם דור)].

און ער איז אין דערויף געווען א ממשיך פון די נשיאים וואס ער איז געווען זייער ממלא מקום -

כמסופר בנוגע צום אלטן רבי'ן, נשיא פון תורת חסידות חב"ד, אז נאך איידער ער איז געווארן א נשיא במובן הרחב, האט ער שוין מייסד געווען כתות פון תלמידים מיט וועלכע ער האט אליין געלערנט - טרחא בגופו, און האט זיי א נאמען געגעבן [ניט "ישיבה גדולה", אפי' ניט "ישיבה קטנה", נאר] - "חדרים".

וואס "שמא מילתא הוא", ובפרט א נאמען וואס ווערט געגעבן דורך א צדיק א נשיא בישראל, על מנת דאס זאל איבער געגעבן ווערן לדורותיו אחריו -

איז מנהג ישראל תורה הוא אז א "חדר" רופט מען אן דעם ארט וואו א קינד הויבט אן צו לערנען תורה ווען ער איז דריי יאר אלט.

(שיחות קודש תשל"ח ח"ב ע' 116)

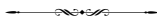

← מכניסים ילד לחדר - בן ג' שנים

וכמדובר כמה פעמים, בנוגע למנהג ישראל, שכשמכניסים ילד לחדר ללמוד תורה, נוהגים לקשר זאת עם מאכל גשמי, "לעקאה" - לאחר ההתחלה באמירת פסוק בתורה [ומעמידים אותו בסמיכות לספר תורה - ספר תורה כפי ששייך לילד, ולא ספר תורה כשר שנכתב על קלף, שהרי בזה יש להזהר מלתתו לתינוק, בכדי שהספר תורה ישאר בשלימותו גם בפשטות, עדי כדי כך, שאפילו גוי יכיר מיד עד כמה שיהודים מייקרים ספר תורה].

ונוהגים לעשות זאת כשהתינוק נעשה בן ג' שנים, מכיון שבכל יהודי ישנם כל הענינים שהיו ב"אחד ה' אברהם", ביהודי הראשון, שבחיינו מצינו חלוקה כללית: עקב אשר שמע אברהם בקולי" - שמאז היותו בן ג' שנים הותחל ה"שמע אברהם בקולי", שנמשך במשך קע"ב שנה כמנין "עקב", עד לסוף ימיו - "מאת שנה ושבעים וחמש שנים".

(אור ליום ג', כ"ח מרחשון ה'תשנ"ב - שיחות קודש ה'תשנ"ב ע' 343)

← ימלאו לבנו חמש שנים - ומחנכים אותו להכניסו לחדר

במענה על מכתבו שביום ב' ר"ח אלול ימלאו לבנו . . . שי
חמש שנים ומחנכים אותו להכניסו לחדר . . .

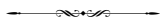
הנה כפי בקשתו אזכירו על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בשעת הכושר.
ואשלח פה ברכותי אשר יזכו לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה, ועל פי מאמר המשנה בן חמש שנים למקרא ומבאר בלקו"ת (ביאור דולא תשבת) אשר פנימיות התורה בכלל מקרא (ועיין ג"כ בהל' ת"ת לאדמו"ר הזקן פ"ב סוף סימן א'), הנה יגדלוהו לתורה

ולהמאור שבתורה היא פנימיות התורה, אשר זהו תורת חסידות חב"ד שהנחילונו נשיאי חב"ד ולנו בפרט - נשיאנו הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ.

בברכת כתיבה וחתימה טובה לו ולכל ב"ב שיחיו.

(נדפס באגרות קודש ח"ג ע' תז)

← תינוק ג' שנים | שנה ד' - קודש הילולים | בן ה' למקרא

אסיים בברכתי להכנסת בנו שלמה שי' לחדר - שיזכו לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה וכפי שנתבאר בתורת החסידות, ויקויים בו מש"כ במדרש תנחומא פ' קדושים עה"פ ונטעתם כל עץ מאכל, מדבר בתינוק כו', ובשנה הרביעית יהי' כל פרוי קדש שאביו מקדישו לתורה, הילולים להוי' מהו הילולים משעה שמהלל הקב"ה ובשנה החמישית תאכלו את פרוי משעה שמתחיל לקרות בתורה, להוסיף לכם תבואתו - מכאן שנו רבותינו בן חמש שנים למקרא כו'. ועייג"כ הל' ת"ת לרבינו הזקן בתחילתו, ובלקו"ת על הפסוק הנ"ל.

(נדפס באגרות קודש ח"ד ע' קי)

← אף שלא נתמלאו לו עדיין חמש שנים - תלוי בהתפתחות גופו וכשרונותיו

(ב) מ"ש ע"ד בנו שבדעתו להכניסו לחדר . . . אף שלא נתמלאו לו עדיין חמש שנים, הנה בכלל כגון דא תלוי בהתפתחות גופו וכשרונותיו והעיקר אם תמצא שם כתה שהחילוק בגיל לא יהי' גדול כ"כ בינם לבין זה של בנו שי' ואזי יתן השי"ת ויהי' להצלחה.

(נדפס באגרות קודש ח"ו ע' קכ)

← קבלת תלמיד לחדר למטה מבן חמש

פנו אלי בבקשה בענין הילד . . . הרוצה להתקבל להת"ת, וכפי שהודיעוני משתוקק לזה אף שכפי הנראה עדיין אינו בן חמש שנה, אבל כיון שאין חסר אלא איזה חדשים, הרי אם הרופא מסכים לזה מצד בריאות הנ"ל, אין החדשים האלו מעכבים (יעוין ג"כ בהלכות ת"ת לרבינו הזקן רפ"א ד"ה בשנה חמישית כו'. ואף שמסיים שם בביתו, הנה בכלל ידוע שהמנהג מאז ועד עתה בזה נשתנה, כי אז ה' המנהג להוליך אצל מלמד תינוקות כשהי' בן שש או שבע שלימות משא"כ בדורות האחרונים, ויעוין ג"כ בספר שיחת קיץ ת"ש עמוד ס"ה ואילך, ואף שפשיטא שאין זה הוראה לרבים כיון שהי' הצ"צ כבן שלש). ואולי יש להם טעמים מיוחדים, ומטובם להודיעני.

(נדפס באגרות קודש ח"ז ע' נה)

← התחלת לימוד בחדר בשנה הרביעית קדש הילולים

נהניתי לקרות בסיום מכתבם אשר בר"ח אייר מתחיל בנו יוסף יצחק שי' ללמוד בחדר. וידוע מאמר המדרש תנחומא עה"פ בשנה הרביעית יהי' גו' קדש הילולים ועיין ג"כ הל' תלמוד תורה לרבנו הזקן בתחלתו ויה"ר מהשי"ת שיגדל לבן חמש למקרא לבן עשר וכו' כפסק תוה"ק והוא זוגתו שיחיו ירוו מכל יו"ח שיחיו רוב נחת חסידות.

(נדפס באגרות קודש ח"ט ע' ח)

← מבן חמש למקרא

ומסיימים בטוב בבשורתו הטובה אשר עש"ק בראשית הכניסו את נכדו אהרן מנחם שליט"א לחדר, ויה"ר שמבן חמש למקרא יגדל לבן עשר למשנה ולבן י"ג למצות וכו' וכפסק המשנה.

ולבשורתו הטובה אשר ביום ב' מ"ח הכניסו את נכדו יוסף שמחה שליט"א לחדר, הנה יה"ר שיגדל להיות חסיד ירא שמים ולמדן. והוא וזוגתו שיחיו ירוו מבניהם וחתניהם ומכל יו"ח שיחיו רוב נחת חסידותי.

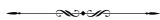
(נדפס באגרות קודש חי"ב ע' צז)

← מגיל ג' מלמדים גם בכתב

ובמ"ש אודות בנו ברוך בועז שליט"א. יעויין ריש הלכות תלמוד תורה לרבנו הזקן והוא ע"פ הגהות הרמ"א יו"ד סי' רמ"ה ומיוסד על המדרש תנחומא שתיכף בעבור שלש שנים יש ללמד את התינוק גם בענינים שבכתב נוסף על מה שמלמדו בעל פה משיתחיל לדבר וכמרז"ל הידוע. ובזה סרה בפשיטות הקושיא בביאורי הגר"א שם ס"ק י"ט, איני מבין שיחתו וכו'.

(נדפס באגרות קודש חי"ב ע' רפח)

← זמן הכניסה לחדר

ובמ"ש אודות תספורת בנו שי' שימלאו לו ג' שנה ב"ד שבט, ושואל אם ישהה התספורת לל"ג בעומר הבע"ל - וכנראה ממכתבו אשר נוהגין

החסידים באה"ק ת"ז לעשות כהנ"ל.

והנה ידוע עד כמה העריכו רז"ל גודל ענין המנהג, ובכל זה מה שכותב שישנם מקדמים התספורת לל"ג בעומר אף שלא נמלאו ג' שנים, לא נראה לי כלל, כי אפילו את"ל שהתספורת במירון חשובה יותר מאשר הענין תספורת לג' שנים, הרי אפשר לאחר התספורת אבל לא להקדים, ובהנוגע אם לאחר עד ל"ג בעומר, הנה אף אם הדיחוי רק לאיזה ימים יש לעשות את זה*, אבל בנוגע לכמה חדשים צ"ע, כיון שמחשבים התספורת לענין חינוך בקדש, וכדיוק לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר, בהשארת פיאות הראש וכו' והתחלת חינוך שהוקדשה מכמה שנים ודורות בודאי שמעוררת המשכה מלמעלה על המחונך, וכשדוחים התספורת הרי גם המשכה זו באה רק לאחר זמן וחסרה פעולתה בהשבועות וחדשים שבינתיים.

מ"ש אודות כניסתו לחזר, באם לחכות ליום מלאת לו ג' שנה או להקדימו, ה"ז תלוי באופן חינוכו עתה, שבאם גם בבית נזהרים עמו באיזה ענינים וכנהוג בכמה בתי ישראל, לכאורה אין למהר בכניסתו לחדר** עד יום הנ"ל, אבל אם ע"י הכניסה יתוסף בהנהגות האמורות ג"כ, שאז אין זה כ"כ ענין של לימוד אלא של חינוך, לא גרע מחינוך בבית שאינו קשור בתאריך האמור.

ישנם נזהרים מלימוד לפני ג' שנים, וע"פ מ"ש ג' שנים כו' יהיו לכם כו', אבל לא ראיתי אנ"ש נזהרים בכגון דא, ולכל היותר יש לחלק בין לימוד בע"פ ללימוד בכתב, ויעוין דיוק לשון רבנו הזקן הל' ת"ת ריש פרק א', ועפ"ז מתורץ בפשיטות גם מה שהעיר בביאורי הגר"א שו"ע יו"ד סי' רמ"ה.

(נדפס באגרות קודש ח"ד ע' לט)

* ראה ג"כ שע"ת לשו"ע או"ח סתקל"א סק"ז.

** ראה הגהת של"ה תשוב"כ פ' קדושים חלק ד"ח: בד' . . . מוליכו לביה"ס.

← זמן הכנסה לחדר - תלוי במנהג

במ"ש אודות זמן הכנסתו לחדר - הנה זה תלוי במנהג, אשר נהרא
נהרא ופשטי'.

(כ"ט אד"ש ה'תשי"ט - שערי הלכה ומנהג ח"ב ע' קסו)

**סדר ההכנסה
והמסיבה**

← לימוד אלף-בית בדף השער של התניא

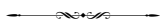
ה"תניא הוא ה"תורה שבכתב של החסידות. בכל זאת, כשלימדו את כ"ק מו"ח אדמו"ר את האלף-בית, שהוא ראשית הנגלה שבתורה, החלו זאת בדף ה"שער" של התניא.

מטרת הדבר היא לתת התחלה גם בלימוד החסידות.

כדי שהילד יקלוט מאוחר יותר לימוד והבנת החסידות יש לתת לו תחלה את הדבר באופן כללי לפחות. פירוש הדבר שאת החינויות, והלבביות והחמימות של החסידות יש להתחיל לטעת בלב הילד מיד עם היותו בן שמנה ימים, שאז זמן "התחלת כניסת הנפש האלוקית", ואף לפני כן - בילד בן-יומו.

בבית חסידי צריך כל ילד לחוש את החמימות והחינויות בה הוא גדל, ודבר זה תלוי לא כל כך בבעל כבאשה, עקרת הבית. בה תלוי הדבר שהבית יהיה בית חסידי ושהילד יחוש בכך.

(לקוטי שיחות ח"ב ע' 476)

← זריקת סוכריות - חשיבות החינוך לגבי כל פרט

כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל ההילולא (של שבוע זה), סיפר, שכאשר אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע התחיל ללכת ל"חדר", עדיין היה הרבי ה"צמח צדק" בחיים, וכשהוליכוהו לחדר זרק אליו סוכריות, ואמר לו שמלאך מיכאל זרקן אליו. דברים אלו נתקבלו אצלו מאד והוא סרב לאכול את הסוכריות, כי יקרו בעיניו. בערב פסח, כשאר נהגו לבדוק את כיסי הילדים הקטנים, קרא ה"צמח צדק" לאבי ושאלו היכן הסוכריות, ואז הוא הוכרח לאכלן.

מסיפור זה - כמו מכל הסיפורים של רבותינו נשיאנו, ובמיוחד מסיפורים שהתרחשו אצלם עצמם - ניתן ללמוד מספר הוראות, ולא רק בענין החינוך (כפי שהרבי סיים בעצמו ש"חינוך כזה אנו צריכים"), המודגש בפרשתנו - לגבי פסח - "והגדת לבנך... ", "והיה כי ישאלך בנך... ", אלא אף ענינים הלכתיים לגבי איסור חמץ ועוד, שגם על כך לומדים בפרשתנו.

... מכל האמור לעיל נלמדת בהפלאה יתירה ההוראה על חשיבות ההשתדלות ואופן החינוך:

כיון שהסוכריות היו יקרות אצל הרבי (מהורש"ב) נ"ע, שעקב כך הוא שמרן ברשותו בשלימות, ואפילו ויתר על הפיכתן לדם ובשר כבשרו, וכיון שאין איסור להפקירן או למכרן וכדומה, טוב יותר היה להנות אותו ולאפשר לו להחזיקן אצלו תמיד, גם לאחר הפסח, כדי שיוכל להיזכר בקדושה, בכניסתו לחדר כו'. ואם בפנימיות נעקרה הקדושה זמנית כאשר הדבר היה ברשות הגוי וכו', הרי הוא היה ילד בן שלש ואינו יודע זאת!?

אלא, כאן רואים את ההשתדלות הגדולה בענין החינוך, לא רק בענינים של דאורייתא ודרבנן, או אפילו בהידור מצוה, אלא גם במנהגים וענינים של חסידים - ושכל דבר יהיה כפי אמיתותו.

וכך צריך לעשות לא רק כאשר קל לנהוג כך, אלא גם כאשר הדבר כרוך בפעולה שביחס למחונך היא מסירות נפש (מסירות הרצון). כפי שאכן מוצאים כמה סיפורים גם בנוגע לחינוך של כ"ק מו"ח אדמו"ר בעצמו.

וכך מרגילים את הילד לשנות לא רק את "מדותיו הטבעיים", אלא גם את "טבעיות מדותיו".

ואם כי זוהי דרך בחינוך, שמספרים עליה לגבי יחידי סגולה - נשיא ישראל, אך כיון שגילו זאת לכל אחד, הרי זוהי הוראת לכל אחד, כפי שגומר בשיחה "לחינוך כזה אנו זקוקים" -

והכוח לכך ניתן מרבותינו נשיאנו, ש"בטר רישא גופא אזיל" (=אחר הראש הולך הגוף), ללכת באורחותיהם ובדרכיהם אשר הורנו נצח סלה ועד.

(לקוטי שיחות חט"ז ע' 129)

← פרשה ראשונה של ויקרא

הרבי (מוהרי"צ) סיפר (בהתוועדות של פסח) על האופן שבו הוליך אדמו"ר הזקן את נכדו, אדמו"ר בעל ה"צמח צדק", ל"חדר". בין השאר הוא סיפר, שאדמו"ר הזקן ציוה על ה"מלמד" ללמוד עם הילד את הפרשה הראשונה של "ויקרא". לאחר שסיים המלמד את לימוד הפרשה עם הילד, שאל הילד את אדמו"ר הזקן מדוע כתובה המילה "ויקרא" באל"ף זעירא?

אדמו"ר הזקן נכנס לדביקות זמן מה ואחר כך אמר:

אדם הראשון היה יציר כפיו של הקב"ה, והקב"ה מעיד עליו שחכמתו מרובה מחכמת מלאכי השרת. הוא - אדם הראשון - הכיר במעלת עצמו והחשיב עצמו בכך, ולכן נכשל בחטא עץ הדעת.

גם משה רבנו הכיר במעלת עצמו, אך לא רק שלא התגאה בכך, אלא, אדרבה, הדבר גרם לו ללב נשבר ונדכה, והוא היה שפל בעיני עצמו, בחושבו שאם ליהודי אחר, שאינו בנו של עמרם, היתה נשמה גבוהה כזו, זכות אבות כזאת, היה הלה בודאי טוב יותר ממנו.

(לקוטי שיחות חט"ז ע' 1)

← התחלה בספר ויקרא

ועד"ז? בנוגע כמה דינים והלכות אין תורת הקרבנות וואס דארפ'ן זיין
בדוגמת הקרבנות¹.

(לקוטי שיחות חלק ח"י ע' 414)

← יבואו טהורין ויתעסקו בטהורין

נאמר במדרש: "אמר רבי אסי: מפני מה מתחילין לתינוקות בתורת
כהנים ואין מתחילין בבראשית? אלא שהתינוקות טהורין והקרבנות
טהורין, יבואו טהורין ויתעסקו² בטהורין".

(לקוטי שיחות חכ"ב ע' 1)

(1 ראה שו"ע אדה"ז מהד"ק שם (סי"א ואילך, **וש"נ**): ולפי שכל קרבן .. טעון נסכים לפיכך
כו' (סי"א): יאמר תחילה פ' חטאת ואח"כ פ' עולה מפני שחטאת כו' (סי"ב): צריך לומר פ'
הקרבנות מעומד .. דוגמת הקרבנות שהיתה מעומד* (סי"ד): אבל לא יאמר כך אחר פ' חטאת
כו' והרי זה **כמקריב חולין בעזרה** כו' (סט"ו) ועוד***, וראה שם ר"ס מח. ובארוכה של"ה רא,
ב ואילך, ושם (רב, סע"א): וגם מאחר שכל העוסק בפ' הקרבנות לשם הקרבת הקרבן הוא
במקום הקרבת הקרבן צריך שיהי' דומי' להקרבה בכל חוקותי' וכל משפטי'.

ובתנחומא שם **בהמשך הענין** (ועד"ז בפסיקתא ויק"ר בקיצור לשון) למה הם מתחילים
התינוקות של בית רבן ללמוד בספר ויקרא כו' ומפני שהם טהורים כו' שיהו מתחילין תחלה
בסדר הקרבנות יבואו טהורים ויתעסקו במעשה טהורים **לפיכך** אני מעלה עליהם כאילו הם
עומדים ומקריבים לפני הקרבנות. וראה עץ יוסף שם: מפני שהעסק כו' והוא כאילו הקריבם
שפיר שייך להתינוקות כו' שאסור להקריב בטומאה. ועד"ז בפ"י מהרז"ו בויק"ר.

* **במה"ת שם: אבל אצל מעומד. אבל שם מפורש הטעם: מאחר שהוא איננו כהן העובד כו'.**
** **וראה אלי' רבה סק"י וי"ג.**

(2 בתנחומא צו יד: למה הן מתחילין התינוקות של בית רבן ללמוד בספר ויקרא אלא מפני
שכל הקרבנות כתובים בו ומפני שהם טהורים עד עכשו ואינם יודעים מהו חטא ועון לפיכך
אמר הקב"ה שיהו מתחילין בסדר הקרבנות יבואו טהורים ויתעסקו במעשה טהורים.

← התחלה בספר ויקרא

דוקא הקריאה והלימוד של התינוקות, ודוקא כאשר "מתחילין לתינוקות בתורת כהנים" - התחלת הלימוד אצל התינוקות לפני הגיעם לחינוך, ולפני שיש אצלו ענין של הבנה והשגה,

(כפי שאכן קיים במנהג ישראל, שרק מתחילים בלימוד התינוקות בספר ויקרא, אך לאחר מכן לומדים בסדר אחר, כמנהגי המקום³).

(לקוטי שיחות חכ"ב ע' 6)

← ביום שמחנכים אותו השתדלות בראי' והסתכלות בצורות קדושות

כאן המקום לעורר אודות ענין נוסף - ובהקדים:

מבואר בכמה ספרים ע"ד הפעולה שנפעלת באדם ע"י הראי' וההסתכלות, הן הפעולה לטוב - ע"י הראי' וההסתכלות בצורות קדושות וכיו"ב.

והן הפעולה למוטב - ע"י הראי' וההסתכלות בצורות של בע"ח טמאים וכיו"ב.

וע"פ מש"נ "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה" - מובן, שענין זה צריך להיות בהדגשה יתירה בנוגע לילדי ישראל בגיל החינוך⁴ מכיון שכל הענינים הנחקקים במחשבתם (ע"י ראי' והסתכלות

(3) וכן משמע בכל בו שם וברוקח סי' רצ"ו, וי"א שזהו הפירוש במאמר הגמ' (גיטין ס. ב) כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה .. בתו"כ עד ויהי ביום השמיני - שזהו משום שהתינוקות (בתחלה) לומדים רק התחלת תו"כ.

(4) ראה רוקח הל' שבועות סרצ"ו: מכסין הנער שלא יראה כלב ביום שמחנכין אותו לאותיות הקודש.

כו') בהיותם בגיל החינוך, יש להם פעולה והשפעה על כל משך החיים - "גם כי יזקין".

וכמנהג ישראל שכאשר התינוק יוצא לאויר העולם - תולים מסביבו ומקיפים אותו בעניני קדושה, "שיר המעלות" וכו'. ומזה מובן גם לאידך - ההשתדלות שהתינוק לא יסתכל בצורות טמאות.

(תורת מנחם תשד"מ ח"א ע' 487 וראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 310)

← זורקין לו מעות

ומנהג זה קשור עם ענין החינוך. - כמו חנוך לנער, והוא כמו שמחנכין את הנער כשמתחיל ללמוד. ("כשרוצים ללמדו, והוא רחוק מזה, צריך לחנכו, והחינוך הוא במתנות רבות שנותנים לו"), כי בחנוכה הוא התחדשות התורה מחדש אחר גזירת היונים שרצו להשכיחם תורתך, וכשמחנכין אותו הרי אז זורקין לו מעות.

(ש"פ וישב כ"א כסלו תשמ"ח, ספר השיחות תשמ"ח ע' 163)

← מתחילים ללמוד עם ילד א'-ב' מהדף השער של התניא

ועוד ועיקר - הפצת המעיינות חוצה בפשטות. בחוצה דהעולם. "ארץ מקנה". ועד לחוצה שאין חוצה ממנו, שדוקא עי"ז נעשה שלימות העונג של פנימיות (טעמי) התורה. גם כלימוד לעצמו [וגם אצל הטף (כשם שע"י גדרות צאן נבנה למקננו" נוסף בגילוי התענוג של "ערים לטפנו"), שגם עמם לומדים פנימיות התורה (ע"ד לחם מן השמים) לפי ערכם. וכידוע המנהג שמתחילים ללמוד עם ילד אל"ף-בי"ת מהאותיות של דף-

השער של התניא, או בתחלת ספר התניא⁵], ועד - גילוי פנימיות התורה דלע"ל.

(תורת מנחם תשמ"ט ח"ד ע' 109 - ספר השיחות תשמ"ט ח"ב ע' 620)

← מכניסים אותו לחדר תוך כדי נתינת ממתקים

ודאי הדבר שצריכים לגשת אל כאו"א בהתאם ל"כלים" המתאימים לו. כשם שאי-אפשר לגשת לילד קטן, ולהסביר לו שעליו ללמוד תורה כיון שהיא חכמה גדולה ביותר, או כיון שהיא חכמתו ורצונו ית' - שהרי הסברים אלו לא ישכנעו אותו ("דאָס וועט אים ניט נעמען"), אלא הגישה לילד קטן צריכה להיות ע"י נתינת ממתקים כו', ותוך כדי כך מכניסים אותו לחדר - כמו כן כאשר רוצים לפעול על יהודי שילמד חסידות, העיקר הוא לשכנעו שלא יפחד מלימוד החסידות, כיון שאין "נכזים" מזה ("מען בריט זיך ניט אָפּ דערפון"). . .

(ש"פ צו, שושן פורים, ה'תשי"ד - תורת מנחם תשי"ד ח"ב ע' 157)

← עושים שמחה כשמכניסים ילד לחדר

כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם (בהתוועדות דחג השבועות), שהיום-טוב דחג השבועות, נוסף לכך שהוא - כמו כל יום-טוב - "מועדים לשמחה", ישנה בחג השבועות שמחה נוספת, שמחת מצוה, מצד זה שישראל קיבלו את התורה.

(5) ולהעיר שענין זה - לימוד פנימיות התורה עם טף, באופן של עונג - נרמז בריש ספר התניא, שהתחלתו היא: "משביעין אותו (התינוק במעי אמו) תהי צדיק כו". ומשביעין הוא מלשון שובע, שכולל - ענין התענוג.

וכשם שבשעה שמכניסים ילד ל"חדר" ללמוד תורה עושים שמחה - כך גם בחג השבועות, כשישראל נכנסו ל"חדר" לקבל את התורה, הרי זו שמחה, נוסף לשמחת המועדים. . . .

. . . איתא במדרש, שכאשר הקב"ה נתן לישראל את התורה, דרש ערבות, ואמרו ישראל "אבותינו ערבים בעדינו", "נביאינו ערבים בעדינו", אבל לא קבלו מהם, עד שאמרו ישראל: "בנינו ערבים בעדינו", והדבר הועיל, ובזכות הבנים נתן הקב"ה את התורה לכל ישראל, "למקטנם ועד גדולם".

אומרים אנו "נותן התורה", לשון הוה, כי מתן-תורה ישנו בכל יום ויום, ובמילא צריך בכל יום ליתן לבנים ללמוד תורה ולהנהיגם ע"פ תורה.

וכשם שכשמכניסים בפעם הראשונה ילד ל"חדר", עושים זאת בשמחה, כאמור לעיל, כך בכל יום, כששולחים את הילד ל"חדר" ללמוד, יש לעשות זאת בשמחה.

אין מקום להרהר ("איבערצוטרַאַכטן") מה תהי' ה"תכלית", ומהיכן תהי' להילד, לכשיגדל, פרנסה.

יש לדעת, שכאשר שולחים את הילד ללמוד תורה, מקשרים אותו עם "חי העולמים", ו"מאן דיהיב חיי יהיב מזוני" - שיהי' לו גם עבור ההוצאה בגשמיות, "ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה", כל הברכות שהורים מאחלים לילדיהם.

וענין זה בא ע"י לימוד התורה דוקא, היינו, שכאשר ישנו הענין ד"אם בחקותי תלכו", ויהי' הענין ד"ראשית עריסותיכם" - מלשון עריסה - "תרימו תרומה להוי'", ש"מיד שניעור משנתו" אומר "מודה אני כו'", אזי תהי' לילד הצלחה גם בגשמיות.

ולכן, כששולחים את הילד ללמוד, יש לעשות זאת בשמחה הכי גדולה, מתוך ידיעה שזוהי הדרך היחידה שתביא לו אושר, לא רק אושר ברוחניות, אלא גם אושר בגשמיות.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה שהילדים ינגנו את הניגונים שניגנו עמהם בל"ג בעומר. באמצע הניגון אמר: כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר, שבחג השבועות כל ישראל הם כמו ילדים ההולכים ל"חדר" ללמוד תורה, ולכן יכולים כולם להשתתף בהניגון].

(שיחת יום ב' דחג השבועות ה'תשט"ז - תורת מנחם חט"ז ע' 323)

4 מלאך מיכאל זורק סוכריות באמת

ט. בשמח"ת הנ"ל, סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שכאשר הכניסוהו לחדר, זרקו לו סוכריות, כפי המנהג, ואמרו לו שמלאך מיכאל זרק אותם. וסיפר, שכן ה' גם אצל אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שכאשר הכניסוהו לחדר ה' נוכח גם זקנו הצמח-צדק, וזרק לו סוכריות ואמר שמלאך מיכאל זרקם, ונתקבל הדבר אצלו ביותר, עד שלא רצה לאכול את הסוכריות, כיון שהיו אצלו יקרים ביותר. ורק בערב פסח, שאז נוהגים לבדוק את כיסי הבגדים, קראו הצ"צ ושאלו היכן הסוכריות, ואז הוכרח לאכלם.

וצריך להבין:

מהו הענין לומר לילד שמלאך מיכאל זורק לו את הסוכריות, בה בשעה שלכאורה הרי זה דבר שאינו אמת?

ובפרט כאשר מדובר אודות ילד, שאצלו נוגע כל דבר לכללות ימי חייו, בדוגמת אילן רך, שכאשר עושים בו חריץ קטן, הרי זה משפיע ופועל על כללות גידול האילן, וכיון שכן, צריכים ההורים להזהר ביותר מאמירת דבר שאינו אמיתי, דבר שעלול לפגוע בהתקשרות והאימון של הילד להוריו.

ועכצ"ל, שכיון שכן הוא מנהג ישראל, ובפרט שנשיא הדור מפרסם זאת ברבים, הרי בודאי שבפנימיות העינים כן הוא באמת.

י. ובהקדמה:

איתא בגמרא "קטן . . יודע לדבר אביו לומדו תורה . . מאי היא . . תורה
צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב".

ולכאורה: כיון שתורה ענינה שכל והשגה, מהו הענין ללמדה עם ילד
קטן שעדיין לא הגיע לכלל הבנה והשגה; מוטב להמתין עד שיתבגר, ואז
ילמדו עמו תורה?

והמענה לזה - "תורה גו' מורשה קהלת יעקב", היינו, שזהו ענין של
ירושה, שבה לא נוגע מעמדו ומצבו של היורש; אם הוא "בן", אזי יורש
הוא את כל הענינים. ואע"פ שלעת-עתה אין לו הבנה והשגה בהם, לוקח
הוא עכשיו את כל הענינים, ולאחרי זמן תהי' לו גם הבנה והשגה בהם,
משא"כ אם לא יקח אותם עכשיו, אזי לא יהיו בידו ענינים אלו גם כאשר
יבוא לכלל הבנה והשגה.

ועד"ז בנוגע לתורה, שכיון שהיא ירושה, שייכת היא לכל אחד מישראל
עוד קודם שבא לכלל הבנה, ולא מסתפקים בכך שבעצם שייכת התורה
אליו, אלא גם מתחילים ללמוד עמו תורה, כיון ש"זכין לאדם".

יא. אך עדיין צריך להבין:

כללות הענין דקיום התומ"צ צריך להיות במעמד ומצב של נשמה
בגוף דוקא.

ולכאורה, מצד הגוף, יש מקום לשאלה: מהי ה"זכות" שבדבר - בה
בשעה שקיום התומ"צ למטה הוא באופן ש"עליך הורגנו כל היום",
"אין אומה בעולם נהרגת על קדושת שמו ומוסרת עצמה להריגה אלא
ישראל",

- ובפרט כפי שאירע בדור האחרון, שהרגו מליוני יהודים, הי"ד, אך
ורק בגלל היותם יהודים, ולא עוד אלא שהריגתם היתה ע"י יצורים כאלו
שהיו למטה במדריגה מבעלי-חיים, והם אלו שהתנכלו כו' ליהודים יראים
ושלמים, שהם מבחר המין האנושי -

וא"כ, כאשר אומרים "אתה בחרתנו מכל העמים" - טוען ילד יהודי:

מהי הזכות שבדבר?! אדרבה כו', וכיון שכן, הרי "אין חבין לאדם"!? אך הענין בזה - שה"זכות" שבכללות קיום התומ"צ נרגשת אצל הנשמה, ומצד ההתקשרות והיחוד של הנשמה עם הגוף, הרי זה ענין של זכות, טובה ושמחה, גם אצל הגוף, אפילו אם עדיין אינו מרגיש זאת. [וע"ד שמצינו בנוגע ליוהכ"פ - כמבואר במאמרי אדמו"ר האמצעי, ש"ידוע שגם היותר קלים . . . מתעוררים ביוהכ"פ עד שבוכים ממש . שזהו רק מצד בחי' עצמיות וטבעיות דנפש האלקית", אלא, שמצד התקשרות הנשמה עם הגוף, הרי זה נמשך ופועל גם בהגוף, וגם כאשר אין זה נרגש בגוף, הרי האמת היא שישנו בפנימיות כו'].

יב. וענין זה (שכללות קיום התומ"צ הו"ע של זכות ושמחה גם מצד הגוף) מתבטא במנהג ישראל לזרוק סוכריות בעת הכנסת ילד יהודי לחדר, ולומר לילד שסוכריות אלו זורק מלאך מיכאל:

ענינו המיוחד של מלאך מיכאל לגבי שאר המלאכים - היותו "השר הגדול העומד על בני עמך", "שהוא תובע צרכיהם של ישראל ומדבר עליהם . . . מלמד זכותן כו', "כך, שהוא יודע ומכיר טבעם ותכונותיהם של בני" - כפי שהם נשמות בגופים - יותר מכל שאר המלאכים שאין להם שייכות לנשמות בגופים.

ולכן, כאשר מכניסים ילד יהודי ל"חדר" - שזהו ענין החינוך בנוגע לכללות ענין התומ"צ - טוען מלאך מיכאל, שרם של ישראל, שהאמת היא, שכללות קיום התומ"צ הו"ע של זכות וטובה כו' - "סוכריות".

וההדגשה בזה היא - שכן הוא גם אצל ילד קטן:

הטענה שיש צורך להמתין עד שהילד יגדל ויתבגר, ואז יבין וירגיש את הזכות והטובה שבדבר, משא"כ לפני"ז, בהיותו במעמד ומצב שאינו מבין כו' - הרי זה בדוגמת טענת המלאכים "מה אנוש כי תזכרנו".

ועל זה משיב מלאך מיכאל, שהאמת היא, שכללות ענין קיום התומ"צ הו"ע של זכות וטובה גם מצד הגוף של ילד קטן שעדיין לא בא לכלל

הבנה והשגה כו', וכפי שהדבר בא לידי ביטוי בכך שמקשרים זאת עם "סוכריות".

ג. וענין זה קשור גם עם שמחת תורה:

מידי שנה בשנה מתחילים לקרוא בשמח"ת מהתחלת התורה: "בראשית ברא גו'".

- "בראשית", "ברית אש", דהיינו, כריתת ברית מתוך שמחה וחיות (אש), שפועלת שינוי במציאותו של האדם שנעשה בבחי' פנים חדשות, בדוגמת כלי חרס שכאשר מחזירים אותו לכבשן האש (ענין התורה, "הלא כה דברי כאש") נעשה מציאות חדשה -

שאז נעשה ענין של התחדשות בכללות ענין התורה - בדוגמת התחלת הכניסה ל"חדר".

ועל זה באה ההוראה ממנהג ישראל לזרוק סוכריות בעת ההכנסה לחדר - שצריך להיות נרגש (לא רק האחריות, אלא גם) גודל הזכות והטובה שבדבר, שלכן, ההתעסקות בזה היא מתוך חיות ושמחה, ומתוך שאיפה להוסיף ולהתעלות בעילוי אחר עילוי, "מחיל אל חיל".

(ליל שמחת תורה (קודם הקפות), ה'תש"כ - תורת מנחם תש"כ חכ"ז ע' 80)

← לעטפו בטלית כשמכניסים לחדר שלא תשלוט בו עין הרע

ה. ומזה מובן גודל האחריות בנוגע לאופן ההנהגה עם תשב"ר - שכיון שההבל שלהם אין בו חטא, בדוגמת לעתיד לבוא, צריך להזהר שלא להחדיר שם אויר העולם שיש בו חטא, עי"ז שלומדים עמהם עניני חכמות העולם.

ואע"פ שלכאורה אין איסור בדבר, שהרי האיסור ד"לפני עור" שייך

ביחס לגדול דוקא, ולא ביחס לקטן, שהחיוב שלו הוא רק מצד חינוך, שמוטל על האב או על בית-דין, ולא על אחרים - הרי כל זה הוא רק בנוגע לשכר ועונש, אבל בנוגע לעצם הענין, הרי זו אחריות גדולה ביותר שמכניסים ענין של טומאה במקום שמצד עצמו אין בו נתינת מקום לענין של טומאה.

ולהעיר ממ"ש הרמב"ם שיש חכם א' שכתב שהרע בעולם הוא יותר מן הטוב, וא"כ, איך אפשר לומר שהקב"ה הוא טוב הגמור, וכל מה שיבוא ממנו הוא טוב גמור. ועל זה מבאר הרמב"ם, שאין האמת כן, כי, אין רע יורד מלמעלה, וכל עניני רע הם מצד האדם כו'. ואם הדברים אמורים בנוגע ל**כללות העולם**, שמצד עצמו הוא מקום שכולו טוב, והרע הוא רק מצד מעשה בני אדם - הרי עאכו"כ כשמדובר אודות מקום של אור מזוכך בדוגמא דלעתיד, שזהו ענינם של תשב"ר, וכיון שכן, הרי בודאי שיש להזהר שלא להחדיר שם עניני רע ע"י לימודי חול.

ו. אמנם, אף שמצד גודל האחריות שבדבר, בודאי שאף אחד מישראל לא יעשה זאת בשום אופן - הרי היצה"ר הוא ערמומי ("א קלוגינקער"), ובא בתחבולה ומתלבש ב"איצטלא של משי" ("א זיידענע זשופיצע"), ומדבר בסגנון של תנאים ואמוראים, בהזכירו מאמר רז"ל "כל שאינו מלמד את בנו אומנות כאילו מלמדו ליסטות", ועוד מאמרי רז"ל כיו"ב, ועי"ז רוצה לשדל אותו שצריך ללמד את הילדים לימודי חול, כדי להבטיח להם "תכלית".

ובכן, צריכים לדעת, שרבותינו נשיאינו הבהירו זאת מקודם לכן:

הרביים הזהירו, שכאשר יבוא מישהו ויטען שצריכים לחשוב אודות ה"תכלית" של הילדים, ולכן צריכים ללמוד עמהם לימודי חול - אזי אין להתחשב בסגנון הדברים, אם הוא מדבר בשפה גלוי, או בשפה וסגנון של מאמרי חז"ל, ואין להתחשב ב"איצטלא של משי", אלא צריכים לדעת שבתוך "איצטלא" זו נמצא היצה"ר!

ואף שמצטט מאמרי חז"ל - הרי פירוש הדברים אינו כפי שהוא

מתיימר לפרש. ולדוגמא, בנוגע למארז"ל הנ"ל אודות הצורך ללמד את בנו אומנות - אין הכוונה שצריכים להתחיל בכך בהיותו ילד קטן טרם שיודע להבחין בין טוב לרע, אלא, כפי שנהגו לפנינו בישראל, שמשך זמן קצר לפני זמן ההסתדרות, היו מלמדים איזו אומנות כדי שיוכל להסתדר, אבל חלילה וחס להכניס את אויר העולם באויר דתשב"ר.

בכל הדורות נהגו בני"י לעטוף בטלית את הילד שמכניסים לחדר, כדי שלא תשלוט בו עין רעה ח"ו של זה שאינו סובל ("פאָרגינט ניט") שילדי ישראל ילמדו תורה - "הוא שטן הוא יצה"ר" ("השטן" בגימטריא שס"ד, כנגד שס"ד ימי השנה שבהם יש לו רשות להסטיין, מלבד יוהכ"פ); ותמורת זה, לוקחים בידי ילדי ישראל, ומוסרים אותם בידיים של היצה"ר, לנתק אותם ח"ו מהתורה!..

וזהו הפירוש בהנוסח "על חטא שחטאנו לפניך ביצר הרע" - דלכאורה אינו מובן: הרי כל החטאים הם ביצר הרע? - כיון שישנם ענינים שהאדם מצד עצמו אינו שייך אליהם, אלא שהוא מגרה עליו את היצה"ר. ועד"ז בנדו"ד, שאויר תשב"ר מצד עצמו אין לו שייכות ואין בו נתינת-מקום כלל לענין של חטא, ואעפ"כ, לוקחים בידיים ומוסרים את הילדים בידיו של היצה"ר!..

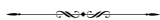
לפנים בישראל ה' הסדר שהילד והבחור היו לומדים כל ימיהם בחדר ובישיבה, מבלי לחשוף אותם לאויר העולם, ורק לקראת בוא זמן ההסתדרות היו מלמדים אותם איזו אומנות; ותמורת זה, לוקחים עתה ילדים קטנים ומכניסים אותם לבתי-ספר שבהם לומדים עמהם ענינים שאינם שייכים לבני אברהם יצחק ויעקב, ענינים שלא ניתנו בסיני, ויתירה מזה, ענינים הפכיים מהענינים שניתנו בסיני, וכל זה למה - כדי להקל על הקב"ה להמציא להם פרנסה לאחרי עשרים שנה. . .

והגע עצמך: שתי ביליאן בני-אדם זן ומפרנס הקב"ה ללא העזר וההשתדלות שלו, ואילו אותם ילדים אחדים מישראל שהקב"ה צוה שלא יחדירו באויר שלהם את אויר העולם - טוען היצה"ר - לא יוכל

הקב"ה ח"ו לפרנס לולי העזר וההשתדלות שלו!

(יום שמח"ת ה'תש"כ - תורת מנחם תש"כ חכ"ז ע' 103)

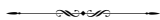

← כשמכניסים בגיל שלש או ארבע מלאך מיכאל זורק סוכריות באמת

וכידוע ג"כ הסיפור שסיפר הרבי הקודם ונדפס כבר בנוגע לאביו, שהרי ישנו המנהג כשמכניסים ילד לחדר אם בגיל שלש או ארבע כפי המנהג, אז האב או המלמד זורקים עניני מתיקה ואומרים לילד שמלאך מיכאל זורק את זה, וכמו"כ ה' אצל אביו ואח"כ לא רצה לאכול את זה כפי שה' לו הדברים שנתן מלאך מיכאל, עד שבא ערב פסח וע"י השתדלות פעלו שעשה מה שעושים עם עניני חמץ, וסיפור זה אין הכוונה שאומרים לילד שמלאך מיכאל זורק את זה ובאמת זה לא כך, כי א"כ אז הרבי לא ה' מספר את זה, זה לוקח זמן ויכל ללמוד את פנימיות התורה, ובוודאי שזה אמת, ואע"פ שה' בקטנותו מ"מ כשסיפר את זה אז הוא כבר ה' נשיא וממלא מקום של נשיאים שלפניו ובוודאי אמת.

והביאור כמדובר פעם באריכות שבאמת מלאך מיכאל זורק, והאב או המלמד הם פארשטייערס של מלאך מיכאל שהוא כותב זכויות של ישראל, ואומרים את זה לילד כי אצלו לייגט זיך אפ דער ענין אצל האב לא יונח כי הוא רואה שהוא זורק, אבל אצל הילד שהוא קודם הבנה והשגה ועדיין אין אצלו חילוקים בין מלאך לאדם אצלו יכול להתקבל הענין, ובפרט שהוא ה' נשיא בן נשיא אט דאס עם דורכגענומען בכל המציאות כלו, ועד"ז בנוגע לפשט שלומדים פשט עם ילד אז בוודאי שכך זה האמת, כי הפשט נלקח מסוד.

(ש"פ פנחס ה'תשל"ד - שיחות קודש תשל"ד ח"ב ע' 129)

← עושים מסיבה שלימה

איז דער אמת - אז ניט נאר וואס דאס איז ניט בסתירה צו תורה, נאר אדרבה, מ'געפינט דעם ענין אין תורה גופא, און אין ענין החינוך גופא:

דער חינוך פון כללות עם ישראל איז דאך געווען (כאמור לעיל) במתן תורה, וואס דעמולט זיינען אלע אידן געשטאנען ווי א תינוק בבית הספר, און דערנאך איז געווארן א חיוב פון לימוד התורה סיי ביום סיי בלילה, ביז אין אן אופן אז כל רגע פנוי דארף זיין אנגעפילט מיט תורה,

און אעפ"כ, צוזאמען מיטן חיוב אויף לימוד התורה בכל יום ובכל רגע - האט מען קובע געווען "אחת בשנה" דעם טאג פון זמן מ"ת, חג השבועות, אז דעמולט זאל מען נתעורר ווערן מיט א חיות און א באנייאונג אין אן אופן חדש אין מ"ת און קבלת התורה מיט א הוספה בלימוד התורה.

וואס דאס איז דאך א דבר הפשוט, וכמובן בפשטות וואס דער ענין פון זמן מ"ת איז מעורר ביי יעדען אידן.

וע"ד ווי דאס איז בנוגע צו כלל ישראל - איז אזוי אויך אין חיים הפרטיים פון יעדער אידן,

ווי מ'זעט אז ווען מ'הויבט אן פירן א קינד אין חדר, וואס דעמולט איז די התחלת חינוכו ולימוד התורה שלו, מאכט מען דעמולט א גאנצע מסיבה מיט כו"כ מנהגי ישראל (ע"ד ווי חנוכת הבית), און אויף מארגן איז דער קינד ממשיך גיין אין חדר בכל יום; אבער די חיות אויף דעם נעמט ער פון דעם טאג וואס ער האט אנגעהויבן גיין אין חדר.

(י"א ניסן ה'תשל"ח - שיחות קודש תשל"ח ח"ב ע' 122)

כשמתחילים להוליך את הנער לחדר, שאז התחלת חינוכו ולימוד התורה שלו, נערכת מסיבה הכוללת כמה וכמה (פרטי) מנהג(י) ישראל (בדומה ל"חנוכה הבית"), וממחרת ממשיך הילד ללכת לחדר בכל יום. אך את החיות לכך - מקבל הוא מאותו יום בו החל ללכת ל"חדר".

(תרגום ללה"ק משיחה הקודמת)

← כשמכניסים ילד לחדר בגיל שלש - זורקים לו ממתקים בשליחות מלאך מיכאל

מ'האט דערמאנט פריער אז דאס וואס "זאת חנוכה" איז די המשכה פון שבעה יומין דעתיק אין מלכות, איז פארבונדן וואס דער טאג פון "זאת חנוכה" איז כולל אין זיך אלע זיבן טעג פון חנוכה - די אלע "ימים היוצאין", ווי גערעט פאר די קינדער בארוכה.

וואס דאס איז שלא כדעת הטועים אז וויבאלד תורה זאגט אז עס דארף זיין "חנוך לנער ע"פ דרכו" (וואס בפשטות מיינט דאס אז בשעת מ'לערנט און מ'איז מחנך א קינד, דארף מען זיך צופאסטן צו זיין הבנה והשגה) - מעג מען אים זאגן א פירוש בכתוב וואס איז ניט מתאים אל האמת ח"ו, און דערנאך ווען ער וועט עלטער ווערן, וועט מען אים מסביר זיין אז וויבאלד ער איז נאך דעמולט געווען קליין, און ער האט ניט געקענט פארשטיין דעם ענין לאמיתתו, האט מען אים געדארפט זאגן ניט ווי די זאך איז לאמיתתו -

עס קען ניט זיין אז בשעת מ'פארזייט היפך האמת, זאל אויסוואקסן אמת, אמת וואקסט פון אמת !

און ווי גערעדט אמאל בארוכה בנוגע צו דעם "מנהג ישראל" (וואס "תורה הוא") אז ווען מ'פירט אריין א קינד אין "חדר" (ווען ער איז אלט דריי יאר) [וואס דאס איז בדוגמת הענין פון "חנוכת המזבח"], ווארפט מען אים פון הויבן ממתקים, און מ'איז אים מסביר אז דאס ווארפט מלאך מיכאל - אזוי פירט מען זיך אין כו"כ בתי ישראל, און אזוי פירן זיך נשים צדקניות בישראל.

און ווען מ'פרעגט היתכן, ווי אזוי זאגט מען דעם קינד אז דאס ווארפט מלאך מיכאל, בשעת אז דאס ווארפט זיין פאטער אדער די מוטער, דער עלטערער ברודער אדער א שוועסטער, אדער דער מלמד !? - זאגט מען אז די הסברה אין דערויף איז, וויבאלד אז ער איז א קליינן קינד, מעג מען אים זאגן אז דאס ווארפט מלאך מיכאל.

וואס דאס איז ניט קיין ריכטיקע הסברה - ווארום: דאס איז דאך א "מנהג ישראל" וואס "תורה הוא", און תורה איז דאך "תורת אמת" - איז ווי קען מען זאגן דעם קינד אן ענין וואס איז ניט אמת?! ובפרט נאך מאכן דערפון א "מנהג ישראל" - און לפועל זעט מען דאך, אז דווקא דורך די מנהגים וואקסן אויס פרומע קינדער.

האט מען גערעדט אמאל בארוכה דעם ביאור בזה - אז דער ענין פון מלאך מיכאל איז, דאס וואס "מיכאל שרכם", און בשעת אז דער פאטער צי די מוטער וכו' ווארפן אים ממתקים, טוען זיי דאס אלס א שליח פון "מיכאל שרכם", וואס מלאך מיכאל איז "שרכם" פון דעם קינד וועלכן מ'פירט אריין אין "חדר".

און דער כללות הענין וואס מ'ווארפט אים ממתקים, איז פארבונדן דערמיט וואס תורה איז מתוקה מיט א מתיקות הכי גדולה, וואס דערפאר פארבינדט מען דאס מיט א מתיקות גשמית - א זיסיקייט,

אבער ח"ו צו זאגן אז מ'נארט אים אפ און מ'גיט אים אן אנדער זיסיקייט - ווארום דאס וואס ס'איז דא די זיסיקייט אין גשמיות, איז דאס דערפאר וואס "נשתלשלו מהן" - פון דער מתיקות פון תורה, ווארום "אסתכל באורייתא וברא עלמא" - וויבאלד אז תורה איז מתוקה, איז דערפון נמשך געווארן דער ענין המתיקות אין דער זיסיקייט, דורך דערויף וואס "נסעה וירדה בסתר המדרגות מדרגה למדרגה", און איז נשתלשל געווארן ביז למטה אין גשמיות.

עס איז מערניט וואס בשעה מ'רעדט וועגן דערויף מיט אן ערוואקסענעם מענטש, קען מען אים דערציילן און מסביר זיין די פרטי הדברים - אז דאס איז מערניט ווי א לבוש, און אין דערויף איז מלובש מלאך מיכאל, און אז אין דערויף איז דא די מתיקות פון תורה וכו':

ווען דער קינד איז אבער אלט מערניט ווי דריי יאר (וואס דעמולט הויבן זיך שוין אן כמה מנהגים ווי מ'דארף זיך פירן מיט אים, ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו רעכנט אויס די אלע מנהגים) - מוז מען אים

דאס געבן דורך א לבוש; דער לבוש איז אבער מערניט ווי א טפל, און דער עיקר איז - דאס וואס איז מלובש אין דעם לבוש, נאר אזוי ווי דער מלובש, קען ניט שטיין בגילוי, מוז ער אנטאן אויף זיך א לבוש.

וואס דערפון איז פארשטאנדיק, אז ווען מ'גיט דעם קינד דעם לבוש, איז ניט דער טייטש אז מ'גיט אים דעם לבוש אָן דעם מלובש - מ'גיט אים דאס צוזאמען מיט דעם מלובש: צוזאמען מיט מלאך מיכאל, און צוזאמען מיט דער מתיקות פון תורה, וואס "נסעה וירדה" א ריבוי מדרגות, כדי אז א אידיש קינד זאל גיין בדרך התורה והמצוה, אויך ווען ער איז ערשט געווארן דריי יאר אלט, וואס דעמולט איז מען אים שוין מחנך מיט פאות הראש, זאגן ברכות השחר, שלאפן מיט א יארמולקע, מיט אלע פרטים וואס כ"ק מו"ח אדמו"ר רעכנט אויס.

וואס דערפון איז אויך פארשטאנדיק, אז ווען מ'דארף זאגן עפעס דעם קינד, אין אזא שפראך און מיט אזוינע משלים ודוגמאות וועלכע ער וועט קענען פארשטיין (דערפאר וואס ער האט צוטאן מיט אזוינע ענינים) - דארף דער משל ודוגמא זיין צוגעפאסט צום נמשל ווי ער איז אין אמיתית הענינים,

וואס דעמולט איז בשעת ער גיט אים דעם משל, גיט ער אים אין דערויף אויך דעם נמשל, אע"פ אז דער נמשל איז מלובש אין דעם לבוש חיצוני פון דעם משל.

(זאת חנוכה ה'תשל"ט - שיחות קודש תשל"ט ח"א ע' 609)

← זורקים עליו ראזשינקעס ושקדים ומאכלים מתוקים וכו'

ובפרט ווען עס רעדט זיך בנוגע צו אידישע קינדער, וואס מ'דארף אויף זיי פועל'ן אז לימוד התורה זאל זיין מתוך שמחה, אפילו דורך ענינים צדיים - כמנהג ישראל אז בשעת מ'פירט א קינד דעם ערשטן מאל אין

”חדר”, ווארפט מען אים ראזשינקעס און מאנדלען און מאכלים מתוקים כו' און מ'זאגט אז ס'קומט מלעלה, און מ'לערנט מיט אים די ערשטע פרשה פון ספר ויקרא וכו'.

(ש"פ שופטים ה'תשמ"א - שיחות קודש תשמ"א ח"ד ע' 559)

◀ זריקת ממתקים בשליחות מלאך מיכאל

האמור לעיל אינו "בדרך צחות" בלבד, אלא זוהי דוגמא כיצד אפשר לבאר ענין בתורה ליהודי שנמצא במעמד ומצב שאינו מסוגל להבין ולהשיג ענין בתורה, אלא ע"י משל ודוגמה מענין אכילה ושת"י - כי התורה "נסעה וירדה" ריבוי מדרגות, עד שנתלבשה גם בדברים חומריים, ועאכו"כ בדברים גשמיים.

דוגמא לדבר:

ידוע מנהג ישראל שכאשר מכניסים ילד ל"חדר", זורקים לו מלמעלה ממתקים, ואומרים לו שממתקים אלו זרק לו מלאך מיכאל, שרם של ישראל, והרי ח"ו לומר שמנהג ישראל להטעות ילד יהודי!

והביאור בזה:

כאשר אביו ואמו נותנים לו דבר מאכל ומשקה, ומחנכים אותו לברך קודם אכילת הלחם - "ברוך אתה ה' כו' המוציא לחם מן הארץ", ועד"ז מחנכים אותו לברך קודם שתיית מים - "ברוך אתה ה' כו' שהכל נהי' בדברו", הנה אע"פ שהילד רואה שמקבל את המאכל או המשקה מאביו ואמו, הרי הוא מבין שעליו להודות להקב"ה על נתינת המאכל או המשקה.

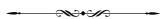
ועד"ז מובן בנוגע למנהג דזריקת ממתקים בעת הכניסה ל"חדר" - שהיות ומדובר אודות ילד יהודי, הרי הוא יודע שישנם "מלאכים", ויודע שישנו "מלאך" מיוחד שכל מציאותו ושליחותו להגן על בני, ולספק לבני את כל הדברים הטובים, עאכו"כ כאשר מדובר אודות "הבל שאין

בו חטא", "נער ישראל (כפשוטו) ואוהבהו" - שהמלאך דואג שיהיו להם כל הדברים הטובים, כולל מיני מתיקה כפשוטו, שילד בן שלש שנים נהנה מהם.

ולכן, כאשר אומרים לילד שממתקים אלו זרק לו מלאך מיכאל - הרי כן הוא האמת, כי זריקת הממתקים הוא בשליחותו של מלאך מיכאל, שענינו ושליחותו לדאוג לטובתם של בני", באופן דמדת החסד כו'.

(ליל כ"ט אלול - ערב ר"ה, ה'תשמ"א - שיחות קודש תשמ"א ח"ד ע' 763)

← בעצם חוזר על מה שלמד כבר ואין פלא אצל הילד שמלאך מיכאל זורק סוכריות

כאשר מתחילים לחנך ילד יהודי ע"י לימוד התורה - אין זה דבר חדש לגמרי אצלו, כי אם דבר שנתחדש לאחרי ההפסק, כמובן ממארז"ל (נדה ל, ב) שבהיות הולד במעי אמו "נר דלוק לו על ראשו . . ומלמדו אותו כל התורה כולה", כלומר, שבהיותו במעי אמו ה" אצלו הענין דלימוד התורה בשלימות, אלא מכיון שישינו הפסק באמצע ("כיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה") - לכן צריכים להתחיל שוב מהתחלת התורה (בדוגמתה הענין דחנוכה שבא לאחרי ההפסק כו').

זאת אומרת: לא זו בלבד שכבר לפני"ז (קודם יציאתו לאויר העולם) ה" אצלו הענין דלימוד התורה, אלא יתירה מזו: בהיותו במעי אמו ה" אצלו הענין דלימוד התורה בשלימות, כמודגש בלשון הגמרא: "מלמדו אותו כל התורה כולה".

ומובן, שמ"ש "כל התורה כולה" הרי זה כולל גם פנימיות התורה, רזי רזין דאורייתא.

[וזהו המענה לאלו ש"תואנה הם מבקשים" ביחס לכללות הענין דלימוד החסידות - כי ממארז"ל זה מוכרח שצריכים ללמוד גם פנימיות התורה:

כאשר לומדים מארז"ל הנ"ל ע"פ נגלה דתורה - מתעוררת מיד קושיא עצומה: "נר דלוק" הוא א' מארבעה אבות נזיקין - "הבער", וא"כ, היתכן לומר ש"נר דלוק לו על ראשו" של תינוק קטן (שעדיין אפילו לא נולד) - הרי זו סכנה גדולה?! ומה גם שהתינוק ביחד עם הנר שדלוק לו על ראשו נמצאים במעי אמו - מקום קטן ביותר! - אלא ודאי בהכרח ללמוד זאת ע"פ פנימיות התורה.

ואע"פ שמארז"ל הנ"ל מופיע במסכת שאינה מז' המסכתות שלומדים בישיבות (מסכת נדה), ובמסכת זו גופא בחלק האגדה שבה - הרי זה סוכ"ס חלק מנגלה דתורה! אמנם "רוב סודות התורה גנוזין בה" (אגה"ק סכ"ג), אבל זהו באופן ד"גנוזין" בלבד, ובגילוי - הרי זה גגלה דתורה!].

ולכן, כאשר מחנכים ילד יהודי ומתחילים ללמדו תורה - צריכים להסביר לו שלימוד זה אינו דבר חדש אצלו, כי כבר למד מקודם לכן (במעי אמו) את כל התורה כולה, ומה שמתחיל ללמוד עתה אצל המלמד (שזהו באין ערוך כלל לגבי לימוד כל התורה כולה) - הרי זה באופן שהוא חוזר על מה שלמד כבר.

ונוסף לזה שלמד את כל התורה כולה בפועל (במעי אמו) - הנה מצד עצם היותו ילד יהודי שייכת אליו כל התורה כולה, כמ"ש "תורה צוה לנו משה מורשה גו", ותורה זו היא תורתו של הקב"ה ממש (ללא כל שינוי), כלומר, אותה התורה שלמד משה רבינו מפי הקב"ה, תורה זו עצמה שייכת אליו, והוא לומד תורה זו!

וכאשר מסבירים זאת לילד קטן - הרי זה מתקבל אצלו בפשטות יותר מאשר אצל אדם מבוגר!

וכפי שרואים בפועל שכאשר מוליכים ילד בן שלש שנים ל"חדר", וזורקים לו "סוכריות", ואומרים לו ש"מלאך מיכאל" זורק לו סוכריות אלו כמגהג ישראל [וכמדובר פעם בארוכה שח"ו לחנך ילד יהודי עי"ז שיאמרו לו דבר שאינו אמיתי - אלא כן הוא באמיתיות הענינים, ש"מלאך מיכאל", שרם של ישראל, זורק "סוכריות" לילד יהודי שמתחיל ללמוד

תורה] - הרי הדבר מתקבל אצלו בתמימות ובפשיטות! - הלואי שהדבר
הי' מתקבל באופן כזה אצל אדם מבוגר!

ואין זה פלא אצלו ש"מלאך מיכאל" בעצמו זורק לו "סוכריות" - כי
מכיון שמדובר אודות לימוד תורתו של הקב"ה, הרי זו "זכות" למלאך
מיכאל לזרוק "סוכריות" לילד יהודי שלומד תורתו של הקב"ה!!

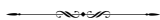
וענין זה מובן בפשטות לא רק לילד בן חמש שנים, אלא אפילו לילד
בן שלש שנים - מכיון שכבר בהיותו בן שנתיים, כשהתחיל לדבר, לימדו
אותו "תורה צוה לנו משה גו'". כלומר, שהוא לומד את אותה התורה
שלמד משה רבינו מפי הקב"ה (אלא שהוא לומד זאת מפי ה"מלמד").
ומכיון שהוא לומד את תורתו של הקב"ה - מהו הפלא ש"מלאך מיכאל"
טורח לזרוק לו "סוכריות", אדרבה: זוהי "זכות" עבור "מלאך מיכאל"!

ובפרט שילד קטן אינו מתפעל מ"מלאך". - הוא מפחד מאביו ורבו
יותר ממלאך! - מה"סוכריות" עצמם הוא אמנם מתפעל (כפי ש"ידע
איניש בנפשי" כיצד שמח כאשר זרקו לו "סוכריות" בהכנסו ל"חדר"),
אבל ממה ש"מלאך מיכאל" זורק לו את הסוכריות - מזה אינו מתפעל!

ועד"ז מובן בנוגע לענינו - שכאשר יסבירו לו שלימוד התורה אינו
דבר חדש לגמרי, כי כבר למד את כל התורה כולה (קודם שיצא לאויר
העולם), ועתה צריך רק לחזור מה שלמד כבר - הרי זה מתקבל אצלו
בפשיטות.

הלואי היתה הגישה לכללות ענין החינוך באופן האמור - הן בנוגע
לקטנים בשנים, והן בנוגע לקטנים בידיעות (למרות היותם מבוגרים
בשנים) - שאז היתה ההצלחה בענין החינוך באופן נעלה ביותר.

(שיחת ש"פ וישב מבה"ח סבת. א' דחנוכה ה'תשמ"ג - תורת מנחם תשמ"ג ח"ב ע' 680-678)

← התחלת הלימוד א"ב מספר התניא

והביאור בזה - ע"פ המסופר ברשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר (וכמדובר כמ"פ שישנם כו"כ ענינים נפלאים בסיפורי רבותינו נשיאינו, אלא שעוברים עליהם ללא שימת-לב, וממהרים לסיפור הבא):

בא' מרשימותיו מספר כ"ק מו"ח אדמו"ר שכאשר התחילו ללמד אותו צורת האותיות דא"ב, הראו לו את צורת האותיות מתוך דף השער דספר התניא (האותיות אל"ף ותי"ו דתיבת "תניא", האות למ"ד דתיבת "לקוטי אמרים", וכיו"ב).

ולכאורה צריך להבין: מהו הקשר דלימוד צורת האותיות דא"ב לשער דספר התניא !?

ספר התניא הוא ספר שבו מדובר אודות הקב"ה, ואודות אופני עבודת ה' - "מיוסד על פסוק כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיו ובלבבך לעשותו, לבאר היטב איך הוא קרוב מאד כו", וישנו ה"שער" דספר זה - "זה השער לה' צדיקים יבואו בו", וא"כ, מהי השייכות דספר התניא ללימוד צורת האותיות דא"ב !?

אלא בסיפור זה ישנה הוראה נפלאה: כאשר מתחילים ללמוד תורה עם ילד יהודי, החל מלימוד צורת האותיות דא"ב - אזי מקשרים זאת תיכף ומיד עם תושב"כ דתורת החסידות, ספר התניא, עי"ז שמראים לו את צורת האותיות מתוך ה"שער" דספר התניא.

ומסבירים לו: ישנו ספר שבו מדובר אודות הקב"ה, ואודות עבודת ה' - יותר מזה אינו מסוגל להבין עדיין - ובספר זה מראים לך את צורת האותיות דא"ב.

כלומר: עוד לפני שלומדים עמו את האות ב' ד"בראשית", ויתירה מזו: עוד לפני שלומדים עמו את האות א' ד"אנכי ה' אלקיך" (שבעשה"ד) - מראים לו את צורת האותיות בספר התניא!

וכך מצינו בגוגע לכללות הענין דמתן תורה: עוד לפני ששמעו בני"

את עשה"ד, כולל הדיבור "אנכי ה' אלקיך" - ה' כבר הענין ד"וירד ה' על הר סיני", כלומר, שהקב"ה התגלה לכל בני" ביחד עם המרכבה העליונה כו' - שזהו כללות הענין דרזין דרזין כו', כמובן ממארז"ל (חגיגה יא, ב) " אין דורשין . . במעשה מרכבה ביחיד". ומזה מובן שבמתן תורה ה' - לכל לראש - הגילוי דתורת החסידות (מעשה מרכבה), ורק אח"כ שמעו בני" את עשה"ד כפשוטם - תורת הגגלה.

וזהו הביאור במשנ"ת לעיל שכאשר לומדים תורת הנגלה צריך להיות ניכר שלמדו תורת החסידות (החיבור דתורת הגגלה ותורת החסידות - "שניאור") - כי התחלת הלימוד דצורת האותיות א"ב חזור כבר עם תורת החסידות, עי"ז שמראים את צורת האותיות מתוך ספר התניא - תושב"כ דתורת החסידות.

ואע"פ שהתינוק שלומד את צורת האותיות א"ב אינו מבין את כל הנ"ל - הרי ידוע ומבואר בכ"מ שההתאמתות ע"י ראיית הדבר ("עינינו ראו ולא זר") גדולה יותר מאשר ההתאמתות הנפעלת ע"י הבנת הענין ע"פ שכל. ועד"ז בענינו - כאשר התינוק רואה את צורת האותיות בספר התניא, הרי זה מתאמת אצלו בתכלית ההתאמתות - באופן של ראי'. והתאמתות זו גדולה יותר מאשר ההתאמתות השכלית אצל המלמד שלו [משא"כ בנוגע להתאמתות באופן של ראי' אצל המלמד. וע"ד שהעילוי ד"חכם עדיף מנביא" הוא ביחס לענין הנבואה שבו בלבד, ולא ביחס לענין החכמה שבו, שהרי גם הנביא הוא חכם].

ובנוגע למעלת ההבנה וההשגה - הרי גם התינוק מבין ומשיג לפי ערך שכלו. ואע"פ שזהו לפי ערך שכלו בלבד ולא יותר מזה - הרי גם הבנת והשגת המלמד היא לפי ערך שכלו בלבד ולא יותר מזה, שהרי כאו"א מבין ומשיג לפי ערך שכלו, וכאשר שכלו הוא נעלה יותר הרי ההבנה וההשגה היא נעלית יותר.

ועד כדי כך - שאפילו יחזקאל הנביא השיג לפי ערך דרגתו בלבד, ולכן, אע"פ שהי' נביא ה' במשך כו"כ שנים, הנה ראיית המרכבה היתה אצלו

בדרגא נמוכה - בדוגמת "בן כפר שראה את המלך".

(ש"פ שמות, מבה"ח שבט ה'תשמ"ג - תורת מנחם תשמ"ג ח"ב ע' 792)

← לימוד א"ב מתוך דף השער של התניא | בהכנסת חדר נותנים לו מתנות וזורקים סוכריות

וסדר זה (כפי שנקבע ע"פ רצונו של הקב"ה) הוא אצל כאו"א מישראל, גם אצל אלו שהם בתכלית השלימות כו' - שהרי גם אצל רבותינו נשיאנו הי' סדר הלימוד באופן שלמדו נגלה דתורה ואח"כ פנימיות התורה. - אמנם ידוע הסיפור שלמדו את האותיות דאל"ף בי"ת מתוך דף השער דספר התניא, אבל - האותיות דדף השער שבספר התניא הם "נגלה דתורה" ביחס ללימוד ספר התניא, כמובן בפשטות, ונוסף לזה: ענין זה הי' בתור התחלה כו' בלבד, ולאח"ז הי' סדר הלימוד בנגלה דתורה דוקא, ורק אח"כ - פנימיות התורה.

והטעם לשינוי הסדר בעת מתן תורה (פנימיות התורה לפני נגלה דתורה) - הרי זה מפני שבהתחלת הדבר צריך להיות "שטורעם" מיוחד כו', כמבואר בכ"מ (לקו"ת נשא כט, א) בנוגע לחנוכת המזבח, חנוכת המשכן וחנוכת המקדש, שזהו "כמשל התינוק שמחנכין אותו ללמוד נותנין לו מתנה יתירה כדי להרגילו להתחיל בלימוד . . . משום שכל ההתחלות קשות".

[וכמנהג ישראל שבעת הכנסת הילד ל"חדר" נותנים לו מתנות כו', ועד שזורקים "סוכריות" ואומרים לו שמלאך מיכאל זורק לו סוכריות אלו - כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר (סה"מ תש"א ע' 30) אודות אביו כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע, שאדמו"ר הצ"צ (סבו) זרק לו "סוכריות" באמרו שמלאך מיכאל זורקם, ולכן לא אכלם אדמו"ר נ"ע, אלא שמרם כו', מפני גודל החביבות, כמסופר שם. וכמדובר כמ"פ שמכיון שכן הוא מנהג ישראל בענין החינוך - הרי בוודאי שענין זה הוא באמיתיות וכו'].]

(ש"פ במדבר, ב' סיון ה'תשמ"ג - תורת מנחם תשמ"ג ח"ג ע' 1501)

← התחלת הלימוד בספר ויקרא

וכן הוא הסדר דלימוד התורה - כאשר מתחילים ללמוד עם תינוק - שלא מתחילים ללמוד "יסודי האמונה", כי אם ענינים השייכים למעשה בפועל.

התחלת לימוד התורה עם תינוקות הוא - בספר ויקרא. כמארז"ל (תנחומא צו יד. ועוד) "יבואו טהורים ויתעסקו במעשה טהורים".

ולכאורה, מטעם זה יכולים להתחיל בפסוק "אנכי הוי' אלקיך"!? אלא ודאי הכוונה ד"יתעסקו בטהורים" היא **"במעשה טהורים"** - ביחס לענינים של מעשה בפועל בעוה"ז הגשמי, שבזה צריך להיות התחלת הלימוד, וביחס לענינים גשמיים הרי ה"טהורים" הם - ענינים הקרבנות.

(ש"פ וישב, כ"ף כסלו ה'תשד"מ - תורת מנחם תשד"מ ח"ב ע' 665)

← מנהג החסידים - התחלת לימוד א"ב מתוך ספר התניא

כל ילד יהודי, בן או בת, יעשה מד' האמות שלו, מחדרו, מיטתו, השלחן שלו וכיו"ב [והרי לכל ילד יש ד' אמות משלו, וע"פ רוב, ובפרט במדינה זו, יש לכל ילד גם חדר משלו, ועכ"פ - שלחן קטן וכיו"ב] - "בית קבוע", בית תורה תפלה וגמ"ח שבו הוא לומד תורה, אומר תפלה לה' ונותן צדקה בקופת צדקה וכיו"ב.

ובנוסף לזה - מזמין גם את חבריו (וילדה - את חברותי) לתוך חדרו וביחד אתם עוסק בענינים אלו. וגם משפיע עליהם - שגם הם ינהגו כך.

ויש להוסיף בזה (כפי שכבר דובר פעם בארוכה):

כדי להוסיף בחיזוק וקביעות הדבר - כדאי שלכל ילד יהודי יהי סידור (תפלה) פרטי משלו, חומש (או ספר אחר של תורה) משלו, ולהבדיל -

קופת-צדקה משלו.

[וכמנהג ישראל - לכתוב על הדף שקודם להתחלת הסידור "לה' הארץ ומלואה", או בר"ת "לה"ו", ואת שמו]

וע"י כך יתוסף עוד יותר בקביעות קיום שלשת הענינים הללו, כאשר יהי לו סידור פרטי משלו שבו יוכל להתפלל, חומש משלו שבו יוכל ללמוד ענין בתורה, או אל"ף-בי"ת.

[וכמנהג ישראל אשר התחלת הלימוד דאל"ף-בית (מאז התספורת "אפשערעניש"), או בכל ילד לפום שיעורא דילי) אינה מתוך לוח בו נמצאות האותיות בלבד, אלא מאותיות אל"ף בי"ת הנדפסות בספר של תורה, שבו אפשר ללמוד ענין בתורה, ומנהג חסידים - ללמוד אל"ף בי"ת מ"דף השער" דספר התניא.

ונוסף לזה - נותנים על כך דברים מתוקים, כדי שהילד ינשק את האותיות בגשמיות ויאכלם, ובמילא - גם נשיקה ו"תורתך בתוך מעי", ברוחניות]

וקופה צדקה משלו - שלתוכה נותן מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו, או שקיבל כפרס עבור שקידה בתורה וכיו"ב).

והוראות אלו (הן הענין דעשיית "בית" תורה תפלה וגמ"ח, והן הסידור, החומש וקופת הצדקה הפרטית) שייכות גם לילד קטן ביותר, קודם שיתחיל לדבר, כיון שיש לו ד' אמות המיוחדות לו - ע"י כך שהוריו (או האחים והאחיות) תולים ליזו פסוקי "שיר המעלות" וכיו"ב (תורה), ולומדים ענין בתורה עבורו, ומתפללים ואומרים ברכות (בסידור שלו) עבורו ובשבילו, ונותנים צדקה לזכותו (בקופת הצדקה שלו).

וע"י ההשתדלות "תחלה" עם הילדים (בהתאם לזה ש"הם הכירוהו תחלה") - יתוסף גם אצל הוריהם,

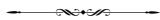
"והשיב לב אבות על בנים - על ידי "בנים",

כפי שרואים במוחש אשר קל יותר להשפיע על ילדים כיון שדרכם

להתפס לדברים חדשים בהתפעלות, ורואים כיצד ע"י כך ישנה תוספת גם בהתפעלות ההורים.

(ש"פ בשלח - תורת מנחם ה'תשמ"ז ח"ב ע' 449 וכן ספר השיחות ה'תשמ"ז ח"א ע' 326)

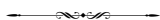
← כשמכניסים ילד לחדר, זורקים עליו מיני מתיקה

הביאור בזה יובן בהקדים ענין החינוך - וכפי שרואים באופן החינוך של ילד קטן:

חינוך ענינו להתרגל לדבר חדש, ומכיון ש"כל ההתחלות קשות" נצרכים לזה כחות נעלים יותר מכפי הרגיל. ולכן כשמתחילים לחנך ילד בלימוד, הסדר הוא שנותנים לו "מתנות רבות", דברים היקרים אצלו, "כדי להרגילו להתחיל בלימוד", [ע"ד מנהג ישראל, כשמכניסים ילד ל"חדר", זורקים עליו מיני מתיקה, ואומרים לו, שמלאך זרקם⁶ - כדי שיהי' לו רצון וחיות ללימוד ב"חדר"].

והיינו ש"החינוך אינו ע"י הלימוד בלבד שזהו דבר ההוה לו תמיד אלא שמחנכין אותו ע"י איזה תוספת כמו איזה התקרבות או אזו מתנה".

(ספר השיחות תשמ"ח ע' 171 הערה 20 ובתורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 123)

← מתחילים ללמוד בספר ויקרא קרוב לסימו

ובהדגשה יתירה בנוגע לסדר הלימוד - שלומדים תחלה כל הפרשיות בב' הספרים שלפנ"ז, ורק אח"כ לומדים הציווי ד"להזהיר גדולים על הקטנים", קרוב לסימו של ספר ויקרא.

(6) ומובן שזהו האמת (כי נוסף להאיסור ד"מדבר שקר תרחק". ידוע גדול הזהירות בחינוך הקטן בדברי אמת) - כי ההורים וכיו"כ (הזורקים הממתקים) עושים זאת בשליחותו של מלאך מיכאל, ושלוחו של אדם כמותו (משנה ברכות לד, ב. קידושין מא, ב).

ולהעיר, שגם בסדר הלימוד שמתחילים עם הקטנים מספר ויקרא, ע"פ מארז"ל " יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים" - אין זה בהתחלת הספר, אלא קרוב לסיומו.

(ש"פ אמור, ערב ל"ג בעומר ה'תש"נ - תורת מנחם תש"נ ח"ג ע' 179)

◀ מקשרים הכנסת חדר עם מאכל גשמי - לעקאח | מעמידים ליד ספר תורה השייך לילד | בן ג' שנים

וכמדובר כמה פעמים, בנוגע למנהג ישראל, שכשמכניסים ילד לחדר ללמוד תורה, נוהגים לקשר זאת עם מאכל גשמי, "לעקאח" לאחר ההתחלה באמירת פסוק בתורה [ומעמידים אותו בסמיכות לספר תורה - ספר תורה כפי ששייך לילד, ולא ספר תורה כשר שנכתב על קלף, שהרי בזה יש להזהר מלתתו לתינוק, בכדי שהספר תורה ישאר בשלימותו גם בפשטות, עדי כדי כך, שאפילו גוי יכיר מיד עד כמה שיהודים מייקרים ספר תורה].

ונוהגים לעשות זאת כשהתינוק נעשה בן ג' שנים, מכיון שבכל יהודי ישנם כל הענינים שהיו ב"אחד ה' אברהם", ביהודי הראשון, שבחינו מצינו חלוקה כללית: עקב אשר שמע אברהם בקולי" - שמאז היותו בן ג' שנים הותחל ה"שמע אברהם בקולי", שנמשך במשך קע"ב שנה כמנין "עקב", עד לסוף ימיו - "מאת שנה ושבעים וחמש שנים".

(אור ליום ג', כ"ח מרחשון ה'תשנ"ב - שיחות קודש ה'תשנ"ב ע' 343)

מענות ויחידויות

← הכנסת חדר : בגיל שלש, ארבע או חמש ?

כ"ק אדמו"ר שליט"א

ביום ל"ג בעומר הבעל"ט, תהי' האפשרעניש של בנינו התאומים יחיאל אלטער יהושע מנחם מענדל. שיחיו, בעזה"י (יום הולדתם - ח"י ניסן).

והננו לשאול עצת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנוגע להכנסתם לחדר (אריינפירעניש),

דהנה, הרב רז"ש שליט"א דווארקין אמר לי שאין בזה דבר ברור, דבפולין היו עושים ההכנסה לחדר בהמשך להאפשרעניש, משא"כ ברוסי' היו מכניסים לחדר בגיל 5 (או 4).

בס' השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 67 מסופר אשר במחרת יו"כ תקנ"ג הכניסו את כ"ק אדמו"ר הצ"צ נ"ע לחדר (ואולי זוהי הוראה פרטית לבית רבי).

עוד, בכאן נהוג (ברובם ככולם) שמכניסים הילדים לגן ילדים וכיו"ב בגיל 3 בערך, (בעיקר לשחק וכו').

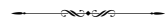
ועפי"ז הננו לבקש עצת כ"ק אדמו"ר שליט"א בזה, (א) האם כדאי להכניס התאומים שיחיו לגן ילדים כעת; (ב) מתי לעשות חגיגת ההכנסה לחדר וכו'. "ע"כ.

מענת כ"ק אד"ש:

לאחרי המילים "לגן ילדים" הוסיף הרבי: "היינו חדר)". הרבי גם העיר והדגיש את המילים שכתבתי: **"עוד, בכאן נהוג (ברובם ככולם) שמכניסים הילדים לגן ילדים וכיו"ב בגיל 3 בערך"**

הרבי מחק את מה שכתבתי: **"לשחק וכו'",** וכתב במקומו **"לומר ברכות וכיו"ב - וא"כ מהי השאלה?!"**

(מענה הרבי שזכו לקבל המלמד הרב לוי גולדשטיין וזוגתו שיחיו, בקשר לילדיהם)

← גיל המתאים - אי אפשר לקבוע מסמרות

בי"ד שבט תשל"ט נכנס הרה"ג הרב יצחק-יהודה שיחי' ירוסלבסקי, מזכיר בית-דין רבני חב"ד באה"ק, ל"יחידות" אצל הרבי, והרבי התייחס אז ל"שאלה" בעניין גיל הכנסת ילד ל'חדר' וכה אמר :

לעניין השאלה אודות גיל המתאים להכנסת ילד ל'חדר'

אי - אפשר לקבוע בזה מסמרות כי זה תלוי בכל ילד לפי חריפותו.

רבותינו נשיאנו וכ"ק מו"ח אדמו"ר הורו בדרך כלל להכניס ילד לחדר מגיל שלש.

הרבי המשיך:

עד כמה שידוע לי בארץ-הקודש ההתפתחות היא מוקדמת יותר, ואולי זה תלוי באקלים.

וכאן הוסיף בחיך:

הרי אצלכם מכניסים את הילדים לגן ושם לומדים עם הילדים א"ב וגם זה נחשב ל'חדר'.

(היכל מנחם כרך ג' עמ' רמז)

← הכנסה לחדר בגיל שלש - ללמוד בפועל בגיל חמש

שמעתי מהרה"ח הרי"ל גראנער שי' שכאשר הילדים התאומים שלו הגיעו לגיל שלש, הכניסם לכ"ק אדמו"ר, בערב יום הולדתם, לקבל ברכתו הקדושה לרגל התספורת וכו'. ואמר לו כ"ק שאת ההכנסה לחדר יוכל לעשות מחר (היינו ביום הולדתם השלישי) - אבל ללמוד בחדר יתחילו בהגיעם לגיל חמש שנים.

(שבח הברית עמ' 138)

כללי

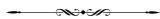

← שמחה בהכנסתו לחדר

כפי שזוכר "בן חמש למקרא", שלפני תספורתו הראשונה הוא לא היה צריך לחשב המועד, שכיון שחלפו שלש שנים מיום היוולדו, הגיע הזמן לתספורתו הראשונה, אלא בראותו את האוירת השמחה אצל הוריו, הוא "חש" שהגיע זמן התספורת. וכך גם בעת הכנסתו ל"חדר". וכדומה.

(לקו"ש ח"ה ע' 30)

← שירו רוב נחת חסידותי

נהניתי ממ"ש שבנו יוסף שמחה שי' התחיל לבקר בחדר ויה"ר שהוא זוגתו ירוו נחת מכל ילידיהם - שיחיו, רוב נחת חסידותי, ויגדל להיות ירא שמים חסיד ולמדן.

(נדפס באגרות קודש חכ"א ע' שיז)

כניסת בני ישראל ל"חדר" בחג השבועות

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם בשיחת חג השבועות בארצות־הברית: „התועדות חג השבועות היא התועדות שמחה של מצוה. לבד זאת שהתועדות חגה"ש היא משום שמחת יום־טוב, נוסף לזה היא התועדות שמחה של מצוה. כשם שילד המתחיל ללכת לחדר עורכים אז סעודה, כך גם היום החלו כל בני ישראל ללכת לחדר, ממילא ההתועדות היא גם שמחה של מצוה“.

[ומקור הדברים מובא (ובהרחבה) בשיחתו (בהודמנות אחרת²) בשם כ"ק אדמו"ר מוהר"ש:

„חג השבועות היא סעודה של קבלת התורה והמצוות. והדברים קל־וחומר, כשמכניסים ילד יהודי תחת כנפי השכינה ע"י בריתו של אברהם־אבינו על־יו־השלום³ או על ידי הכנסתו לחדר, הרי הסעודה סעודת מצוה — מכל שכן כששים רבוא יוצאי צבא⁴ לבד זקנים נשים וטף הכניס ה' יתברך בחדר לאמר קמץ אל"ף אָ כנאמר⁵ הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך, כ"ב אותיות התורה⁶, האות הראשונה אמרה השי"ת קמץ א דתיבת אנכי⁷, לכן סעודת חג השבועות היא סעודת מצוה בעיקרה, נוסף על היותה סעודת יו"ט“]

והיינו שישנה כאן שמחה כפולה: א) שמחת הילד שהוכנס ל„חדר“, ב) שמחת האב שזכה והצליח להכניס בנו ל„חדר“.

(*) עפ"י רשימות השומעים שי' — בלתי מוגה. הוכן לדפוס ע"י הרה"ת מרדכי מנשה שי' לאופר.

(1) יום א' דחג השבועות תש"ה — ומחצה"ש שם.	
(2) ח"י אלול תש"ג — סה"ש תש"ג עמ' 104.	(4) ראה שהש"ר ו, טו.
(3) ראה שו"ע סדס"ה סי"ב. רמ"א או"ח סתקני"א סי"ג. מג"א סרמ"ט סי"ק ו.	(5) שה"ש א, ד.
	(6) שהש"ר עה"פ.
	(7) וראה במקומות שנשמנו בסה"ש תרפ"ט (קה"ת תשנ"ה) עמ' 44 הע' 64.

שנה ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה" —

וכשם שבהכנסת אב בו"ד בנו התינוק ל"חדר" — הרי הוא מספק לו כל הצטרכותו ומסיר ממנו דאגות גשמיות³² החל מלחם (אשר „לחם לבב אנוש יסעד"³³) ומים (כולל מה „שמצמיחים כל מיני תענוג"³⁴),

כך מהוייב, השי"ת, כביכול להסיר מבנ"י כל הדאגות והטרדות בגשמיות וברוחניות כדי שיהי' להם חירות מהיצר-הרע³⁵ ויוכלו ללמוד תורה במנוחה מתוך הרחבה³⁶ ולהתעלות „מחיל את חיל"³⁷ והלימוד החל מאופן הפשוט של „יגדיל תורה ויאדיר"³⁸, ואח"כ באופן הנעלה³⁹ „דאפילו חפצי שמים לא ישוו בה"⁴⁰, ועוסקים בכך בשמחה ובטוב לבב⁴¹, שהרי התורה נלקחה מלמעלה מעלה ירדה ונשתלשלה⁴², וא"כ הרי זה מלמעלה מעלה עד אין קץ עד למטה מטה אין תכלית⁴³, עד שזוכים ליעוד — אותו מביא הרמב"ם⁴⁴ בספרו פסקידן להלכה — „ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"⁴⁵.

ה. ויש להוסיף בזה:

ידוע⁴⁶ ד„חדר" ראשי-תיבות חסד דין רחמים, היינו שננוסף על זה שכללות הנהגת הקב"ה עם ישראל היא באופן של חסד — כאהבת האב להבן שהיא אהבה עצמית, הרי אחר-כך, ובפרטיות [„השתלשלות מדות

וראה רמב"ם סוף הל' לולב. תניא פכ"ו.
וראה בארוכה סה"מ מלוקט ה"ב סוף עמ'
עח ואילך. שם עמ' קמו ואילך.

(42) תניא פ"ד (ח, ב).

(43) ראה תקו"ז סוף היקין נו (וראה
שם היקין יט — מ, ב). ז"ח יתרו לד, סע"ג.
— הובא ונת' בהמשך תרס"ו ע' קפט.
ובכ"מ.

(44) הל' מלכים סיומ פרק יב (וי"ל
לרמו על י"ב שבטי ישראל).

(45) ישע"י יא, ט.

(46) ראה מאורו אור אות ח' ס"ז —
חובא בלקו"ת ויקרא ב, ד. כמדבר מר, א.
עא, ב. ובארוכה בספר הליקוטים דא"ח
צ"צ ערך חדר.

עמ' 100.

(32) ראה כתובות נ, א. וש"נ.

(33) תהלים קד, טו.

(34) לשון התניא. תניא ספ"א (ה, ב).

(35) ראה אבות פ"ו משנה ג': אל תקרי
חרות אלא חירות.

(36) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"א.
וראה סה"ש תרצ"ט עמ' 341 (סי"ב).

(37) ל' הכתוב — תהלים גד, ח. וראה
ברכות בטופה. שו"ע אדה"ז או"ח סק"ה
ס"א. וש"נ.

(38) ישע"י מב, כא.

(39) ראה חולין טו, ב.

(40) לשון חז"ל — מועד קטן ט, ב.

(41) לשון הכתוב — תבוא כה, מז.

ב. כל אימרה של נשיא בישראל ובמיוחד כשנאמרה ברכים, מדוייקת היא לפרטי.

והנה, בענייננו, הרי המעלה דשמחת חג השבועות על שאר הרגלים מפורשת בחז"ל⁸: „הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכס⁹, מאי טעמא, יום שניתנה בו תורה הוא“ („שישמח בו במאכל ובמשתה להראות שנוה ומקובל יום זה לישראל שניתנה בו תורה“¹⁰) ומפשטות הלשון משמע שהיא מעלה מיוחדת בחג השבועות שמשום זה צריך להראות בו שמחה יתירה.

ג. ולא זו כלבד, אלא שגם פרטי המשל והדוגמא מהמנהג^{10*} (ש„מנהג ישראל תורה היא“¹¹) בהולכת הילד לחדר¹² — מדוייקים.

(וראה גם דגול מרכבה אר"ח שש"מ).

בשיחת כ"ה שבט תרצ"ו (לקו"ד ח"א עמ' 450): „מנהגים רבים .. הכנסה לחדר, התחלת לימוד .. רק אהדים מבית רבי נהגו בהם“ ואחר כך: „כל זמני שמחת משפחה בבית רבי .. התחלת חינוך, תספורת, הכנסה לחדר .. היו להם מנהגים מסודרים“.

ובשיחת ה' ר' מרחשון תש"ד („לקבוצה ב' של אנ"ש שנכנסו לחדרו של כ"ק אדמו"ר לקבל הוראות בהתעסקות בעניני חינוך“ — סה"ש תש"ד עמ' 47) אמר לחסידים: אילו ידעתם, שבעת הכנסת ילד לחדר .. נה"י אור בהיכל הזכות, היו נוהגים אחרת לגמרי.

כשמעו חסידים דברים אלו, החלו לשאת ילדיהם וילדי זולתם .. בשמחה רבה כנשיאת כלי זהב.

ונחבארו בכמה שיחות כמה פרטים במנהג זה (ועי' דבותינו נשיאינו בפרט) — ראה לקו"ש תכ"ב ויקרא (א). לקו"ש חי"ז ויקרא (א). לקו"ש קט"ז בא (ה). ועוד.

11) ראה תורה נפסל — מנחות כ, ב. שו"ע אדה"ז אר"ח סו"ס קפ. סת"ב סי"א. סתצ"ד סט"ז.

12) וראה אגרות קודש אדמו"ר

(8) פסחים סח, ב.

(9) משא"כ בשאר הימים טובים יש פלוגתא אם צ"ל „חציו לכס“ (פסחים שם. ביצה טו, ב). — ואפילו לפי ההלכה (רמב"ם הל' יר"ט פ"ו הי"ט (ובמ"מ שם). טוש"ע אר"ח ר"ס תקכט. שו"ע אדה"ז שם ס"ו) שבכל היר"ט צ"ל „חציו לכס“ — יש חילוק בין תגה"ש לשאר היר"ט שב„שאר היר"ט ושבתות (ש)מותר להתענות בהם תענית חלום“, משא"כ בהגה"ש „אסור להתענות תענית חלום“ (שו"ע אדה"ז אר"ח סתצ"ד סי"ח), אף שהתענית עונג לו (טור אר"ח סרפ"ת. שו"ע אדה"ז שם ס"ג). וראה בארוכה לקו"ש חכ"ג עמ' 27 ואילך.

(10) פרש"י פסחים שם. וראה גם שו"ע אדה"ז שם סי"ח.

(10*) ראה רוקח הל' עצרת סרצ"ו. מחזור ויטרי סוף הל' מילה סתק"ח. ארחות חיים ת"ב סי' ג. כלבו סע"ד. סדר חינוך הילדים מיוחס לרבינו אפרים מבונא — נדפס ב„צפונות“ תשרי תשמ"ט עמ' טו"כ. וכן מספר האסופות (שם עמ' כ"כא).

בשו"ך (יו"ד רמה סק"ת) מוכיר (כמה מ)מנהגים אלו אך מסיים: „ולא נהגו עכשיו באותן מנהגים ובמקום שנהגו אין לשנות“ . במנהגים עצמן כמה שניונים וחילוקים זמ"ז. ונסמנו (עכ"פ רובם) ב„צפונות“ שם. וראה גם תשב"ץ סי' טז. ערוך ערך קלר

ובהקדים:

הזמן דמתן-תורה הי' „ביום השלישי בהיות הבוקר“¹³ — דבר הרמוז במנהג¹⁴ (והוראת רבותינו נשיאינו¹⁵) שההכנסה ל„חדר“ היא — בדרך כלל — בגיל שלוש¹⁶ (ועכ"פ בסמיכות לגיל זה¹⁷)

וגם בהפרטים:

דהנה בהכנסת ילד לחדר נפעלים ב' ענינים: (א) נוטלים ממנו את כל הענינים שהם חוץ לחדר (שלכן „מכסין את הנער“¹⁸ „שלא יראה .. גוי וכלב וחזיר הטמאים וחמור כו“¹⁹ „ביום שמחנכין אותו לאותיות הקודש כו“²⁰), אף שבשל קטנותו אין הוא יודע ומכיר במעלת הדבר

אלא דמשמע (מדברי הכלבו) דעושין כן בשאר ימים. וראה גם קב הישר פע"ב: ובהגיע הזמן לתת התינוק לביה"ס ללמוד כו'.

והנה גם אצל רבותינו נשיאינו (ראה בארוכה — סה"ש ת"ש עמ' 67 ואילך ע"ד הכנסת הצ"צ ל„חדר“ ע"י אדמו"ר הזקן ובסה"מ תש"י עמ' 83 ואילך ע"ד הכנסת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ל„חדר“ ע"י אדמו"ר הצ"צ) לא הי' זה ביום חגה"ש אלא ב(סמיכות ל)יום הולדתם וי"ל, שעצם המנהג הוא כמ"ש [נהרדק, רבינו אפרים וספר האסופות] וזכר לפרטי מנהגי מ"ת. ובלשון הכל בו: „ביום שאדם מכניס בנו לתלמוד תורה הוא לפני הי' כיום שעמדו ישראל בחורב“ וספר חסידים סתש"מ: „ועושין סעודה של שמחה לפי שרומה לאביו כאילו הקריבו לפני הר סיני“.

(17) הצ"צ נולד בכ"ט אלול תקמ"ט — ויום הכנסתו לחדר בי"א תשרי תקנ"ג. אדמוהרש"ב נולד ב' חשון תר"א ו„בן שלש שנים הכניסוהו לחדר“ (הגוף לנער עמ' 8).

(18) רוקח שם.

(19) רבינו אפרים שם. במגדל עוז להיעב"ץ (ברכות גבעון) משם הרוקח: שלא יראה גוי וכלב.

(20) כקב הישר שם: שלא יסתכל התינוק בשום דבר טמא בעולם. וראה

מוהרש"ב ח"א עמ' תפר: וסדר הלימוד ניתן לנו מגדולי הראשונים כמ"ש בכל בו והכל הוא בכונה מיוחדת נסתרת מעיני המון ובתוכה כונה אלקית כו' להביא את הנער ככה נעלם אל הכונה האטיתית כו'. ונשם עמ' תלה: והלמוד יהי' על דרך הישן, הדרך הרצוי והמקובל מגדולי הראשונים נ"ע, כלי שום נגיעה אפי' במקצת וכר].

ושם עמ' תתקכה: לעשות הטוב והישר בעיני הי' ללמד את הילדים ע"ד הישן המוסכם מגדולי הראשונים נ"ע, צריך להיות החדר ע"ד הישן כלי שום שינוי אפילו כקוצו-שלי"ור, בלימוד החדרים וביותר בהתחלת הלימוד.

(13) יתרו יט, טז.

(14) ראה רמ"א אר"ח רמה, ת: וז"ל שיהי' בן ג"ש שלימות מלמדן אותו אותיות התורה כו'. אבל אדה"ז השמיט (הל' ת"ת פ"א ס"א) תיבת „מיד“ וכתב: וקודם לכן בשנה הרביעית מלמדו אותיות התורה. וראה הערות וצינונים (קה"ת, כפ"ח תשמ"ג) עמ' 83 ואילך. דש"נ.

(15) ראה גם „היכל מנחם“ כרך ג' (קה"ת תשנ"ו) עמ' רמו.

(16) בכמה מהראשונים מפורש „שמושיבין התינוקות ללמוד בשבועות“ (ספר האסופות שם. רבינו אפרים שם. רוקח) אבל באל"י רבה אר"ח תצ"ב ס"ק ג:

וסכור הוא שזהו היפך החסד. ב) בהחרר מעניקים לו את הדברים שהם תכלית הטוב והשלימות מצד החסד (מלמדים אותו אותיות התורה אשר „יש בהן קדושה בתמונתן ובקריאתן“²¹ אף שזהו רחוק עדיין מהשגתו²², שהרי בכלל „הלימוד לתינוק אינו דבר נחשב כלל לגבי תענוגיו הגשמיים“²³ ובגופו של לימוד עצמו לא יספיק להמשיך לבו“²⁴) למרות שהוא אינו רוצה בהם²⁵.

ושני ענינים אלו התרחשו במתן-תורה :

מתד נאסרו ישראל בענינים ששוללים מציאות והנהגה של „גוי קדוש“²⁵, ומאידך קיבלו „חמדה שהיא גנוזה לך תתקע“²⁶ דורות עם היות שהוצרכו לענין ד„כפה עליהם הר כגיגית כו“²⁷ והם — גם לאחר-יזה — היו „כתינוק היוצא מבית הספר שבורח לו והולך לו כך היו בורחים מהר סיני כו“²⁸.

ד. ארו“ל²⁹ עה“פ³⁰ מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל — מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות, ומכיון שכן, הרי „ביום השלישי גו“ — הוא הכנסת בני“ל, „חדר“ דתורה מחדש, „הביאני המלך חדריו“

— ובפרט ע“פ דבריו³¹ „בני היו קורין את הפרשה הזאת בכל

שהאב בעצמו „מחנך“ את בנו — המתוארת באה“ק בתניא סכ”ב (קלד, ב) „וכמו אב רחמן חכם וצדיק המכה בנו“, והמדובר לא רק באב צדיק וחסיד אלא בראש וראשונה „רחמן“ („אביו הרחמן והצדיק וחסיד“), עיי”ש. — וראה להלן בפנים ס”ה והע’ 49.

* (25) ראה רמב”ם הל’ אישות פ”א ה”א. שם ה”ד. ובכ”מ.

(26) לשון חז”ל — שבת פח, ב.

(27) שם פח, א.

(28) תוד”ה פורענות — שם קטז, א.

(29) שמו”ר פ”ל, ט. — לכללות המדובר כאן ראה גם שיחת יום ב’ דחג השבועות תשל”ו.

(30) תהלים קמז, יט.

(31) פסיקתא דר”כ פ’ בהורש השלישי (הובא ברוקח סרצ”ו). וראה סה”ש תש”ה

משפט צדק (על תהלים) סי’ ע, מ”ש כזה. וראה גם סה”ש ת”ש שם: שלא יראה דבר. (21) איגרת כ”ק אדמו”ר מהורש”ב הג”ל ריש הע’ 12.

(22) ראה גם שיחת פורים תשל”ה.

(23) סידור שער החנוכה רעז, א.

(24) שלכן „כדי שימשיכו לבו שיחשוק בלימוד וירגיל לילך לבית הספר צריך שהאב יביא לו שם עוד דברי תענוג ודברי חמדה כו’ בדברים של חיבה ותענוג ממש כו’ במה שאביו יושב עמו שם ומשמחו בדברים או אמו ואחיו באים לשם ונותנים לו מתנות וכיוצא — סידור שם. וראה גם תו”א וישב ד”ה בכ”ה בכסלו (כט, ד). לקו”ת נשא כט, א ואילך. ברכה צח, סע”ב ואילך. — וראה גם פיה”מ לרמב”ם סנהדרין ר”פ חלק.

(25) ואז ברוחניות ישנה מציאות —

העליונות הקדושות וסדרן כך חסד דין רחמים⁴⁷, והנה האות הראשונה — חסד גוברת לעולם, והשאר נגזרים וטפלים אליה, ולכן פועלת מדת החסד, לאחר־מכן מדת הדין ואח"כ רחמים⁴⁸

— נמצא שמדת הדין מתבטלת בין החסד שלפניה והרחמים שלאחריה — דהנה, למרות שלפעמים יתכן שמצד רחמים הרי החסד הוא מוגבל — במה דברים אמורים? בחסד חיצוני⁴⁹, אך מצד חסד פנימי מתמסר האב לגמרי לבנו ומאפשר לו — גם כשהוא במעמד ומוצב של „תלמיד שאינו הגון“⁵⁰ —. להיכנס ל„חדר“⁵¹ (וגם אינו מניח לו לעזוב את החדר אע"פ שמצד „חשבונות“ יכול ה' להניח לו לעשות כן!) וממלא כל הצטרכויותיו.

ומכיון שבמעמד הר סיני עמדו „כל (נשמות ישראל) העתידים להיבראות עד סוף כל הדורות“⁵², הרי קיימת אצלם כבר ההבנה והשגה ביוקר מעלת התורה שהיתה חסרה אצלם בפעם הראשונה, ובשנה זו כשנכנסים הם ל„חדר“ — הרי קבלת התורה שלהם היא „בשמחה ובפנימיות“⁵³ וממילא נקלטת אצלם התורה בטוב ונהיית מציאות אחת עם האדם הלומד⁵⁴, „עולמן תראה בחיך“⁵⁵, וללא כל יסורים⁵⁶ [שכן כבר יצאו ידי־חובה בזה בדורות שעברו, ויותר „חבלי משיח“ לא יהיו⁵⁷, כבר היו די ויותר מדי! ..]

(51) ראה פס"ד ארה"ז בהל' ת"ת פ"ד ה"ג ובק"א שם דהרב י"ל דצריך להכניס א"ע לבית הספק כו'.
(52) פרקי דרבי אליעזר פמ"א.
(53) ראה לק"ש ח"ד עמ' 1307. ח"ה עמ' 272. ח"ג עמ' 158. ועוד.
(54) ראה תר"א סו, ב. לק"ת שה"ש מ, ב.

(55) ל' חז"ל — ברכות יז, א.
(56) להעיר ממארו"ל (ילק"ש) רות רמו התקצו) ש„לא ניתנה תורה אלא על ידי יסורין ועוני“ שלכן „נקראת (מגילת רות) בעצרת בזמן מ"ת“ (הובא במגן אברהם סת"צ ס"ק ח).

(57) ראה מ"ש אדמו"ר האמצעי בשער התשובה (ה, א) ש„האר"ז ז"ל .. אמר בפירושו שבזמנו דווקא בטלו השמדות שהי' במשך כל הזמן .. בטלו השמדות ולא

(47) לשון אדה"ז — איגרות־קודש (קה"ת, תשמ"ב) עמ' קפט"קצ.

(48) וע"ד המבואר (סידור עם דא"ת שער התקיעות רמו, א"ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' א"ח ואילך. ועוד) בענין ר"ה הקשור ב(עקידת) יצחק, אבהרם מימינו ויעקב משמאלו, וזה פועל שתהי' תגבורת החסדים — „ויתן לך האלקים“.

(49) וגם ע"ז ידוע (ראה תורת מנחם — התועדויות ח"ה עמ' 47. ועוד) פתגמו של כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע למי שהוא בכלל מי שאמרו עליו חז"ל „מי שאין בו דיעה אסור לרחם עליו“ (ברכות לג, א) שאדם כזה עד כמה גדולה צריכה להיות הרחמנות עליו! ..

(50) ראה חולין קלג, א. רמב"ם הל' ת"ת רפ"ב. ושוש"ע סרמ"ו ס"ז.

והולכים הם „בקומה זקופה“⁵⁸ (ומבני גרשון שהם מלשון⁵⁹ „גרש
יגרש אתכם מזה“⁶⁰ ו„מארצו“⁶¹ נהי „נשא את ראש בני גרשון וגו“⁶²,
ולא נותר אלא) בטוב הנראה והנגלה, ובונים את ביהמ"ק השלישי⁶³
ביחד עם משיח צדקנו, שילמד תורה את כל העם כולו⁶⁴ — בקרוב
ממש.

משיחת יוס' ב' דחג השבועות תש"ז
רשימות השומעים — בלתי מוגה

63) ראה במאמר ד"ה ויהי כיום השלישי וגו' — שנאמר בליל אמש (ספר המאמרים תשל"ל עמ' 237) — שיהי ביום השלישי גו' רומז לגאולה הגו' והיינו שכבר במ"ת ניתנה גם הורתו של משיח כו'.	יהי עוד".
64) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב. סוף הל' מלכים. ובכ"מ.	58) תו"כ ופרש"י עה"פ בחוקתי כו, יב.
	59) ראה לקו"ת נשא כא, א. וראה לקו"ש חו"ג עמ' 19.
	60) לשון הכתוב — בא יא, א.
	61) לשון הכתוב — שמות ו, א.
	62) נשא ד, כב.

הוספה

← הצעה ובקשה כפולה לעשות מהחדר שלכם בית תורה תפילה וגמ"ח

)
מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א לילדי ישראל שיחיו

(תרגום מאידיש)

ב"ה, בימים שבין יו"ד שבט, יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר,
וט"ו בשבט, ראש השנה לאילנות, ה'תשמ"ז.

ברוקלין, נ. י.

לכל ילדי ישראל בכל מקום שהם
השם עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנוסף למכתב הכללי והכולל - באה כאן בפרט ההצעה והבקשה
הכפולה אל כל אחד מכם, ילד וילדה, לעשות מן החדר שלכם, המטה,
השולחן וכו' - "בית" של תורה, תפלה וגמילות חסדים: ללמוד בו כל יום
תורה, לומר תפלה להשם, לתת צדקה בקופת־צדקה (לבד משבת ויום
טוב), וכיוצא בזה.

ולכל אחד מכם יהיה סידור (תפלה) משלו, חומש (או ספר אחר של
תורה) משלו, וכן להבדיל, קופת־צדקה משלו.

[ולרשום - על הדף שלפני התחלת הסידור או הספר - "להשם הארץ
ומלואה" (או בראשית־יבות: "לה"ו") ואת השם שלו, כמנהג ישראל. ואם
אפשר - גם על קופת־הצדקה].

והשי"ת יברר ויצליח את כל אחד מכם "לצמוח" לגדול ולהתעלות

בתורה ותפלה וגמילות חסדים ומצות - בהתאם להרמז של ראש השנה לאילנות, ולהביא במשך כל השנה הרבה פירות טובים (מעשים טובים),

- כפי ברכותיו הרבות של כ"ק מו"ח אדמו"ר,
ושתעשו את כל זה בבריאות טובה ובשמחה.

בברכת הצלחה רבה בכל זה
|מקום החתימה|

(תורת מנחם תשמ"ז ח"ב ע' 421 - ולקוטי שיחות חכ"ו ע' 420)

ובנוגע לפועל :

בעמדנו בשבת מברכים חודש אדר, שהיו"ט הכללי שלו הוא חג הפורים, ובפ' שקלים, ובפ' משפטים - ישנה הוראה ונתינת-כח להתעמק וכדבעי, ביקרותו של כל יהודי, "מנער ועד זקן טף ונשים", על מנת שהדבר יביא להשפעה עליו שיתחזק בלימוד התורה ובקיום המצוות.

כולל ובמיוחד - ההצעה והבקשה הכפולה הכתובה במכתב, הן המכתב הכללי, והן המכתב לילדי ישראל - שהשנה הבאה תוקבע בתור זמן מיועד ומיוחד לעשות מכל בית יהודי "מקדש מעט", בית תורה, תפלה וגמילות חסדים.

ובמיוחד - עי"ז שיהי' לילדים, וגם למבוגרים, סידור פרטי, חומש (או ספר אחר של תורה), ו(להבדיל) קופת-צדקה, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" בצירוף שם.

כפי שפורטו הדברים במכתב.

(ש"פ משפטים, שקלים, מבה"ח וער"ח אדר ה'תשמ"ז)

(תורת מנחם תשמ"ז ח"ב ע' 449 - ספר השיחות תשמ"ז ח"א ע' 337)

מוקדש
לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו
כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות
שלוחי כ"ק אדמו"ר לסען עי מארן, צרפת
הרה"ת יוסף יצחק בן שרה
וזוגתו מרת צלחה חנה בת רבקה גיטל
בניהם ובנותיהם
חי' מושקא, שיינא, זעלדא יהודית,
דבורה לאה, שטערנא, מנחם מענדל ודובער שיחיו
עמאר

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות
מתוך אושר, שמחה והרחבה בגו"ר
ולהצלחה רבה ומופלגה בעבודתם הק'

ולזכות הוריהם וזקניהם
הרה"ח ר' יעקב בן חנה
לרפואה שלימה ומהירה ושלא ישאר שום רושם כלל
וזוגתו מרת שרה בת מרים
לרגל יום הולדתה ז"ך אדר
שיחיו עמאר

הרה"ח שו"ב ר' פנחס וזוגתו מרת רבקה גיטל שיחיו בוימגארטען

התודה והברכה

הרה"ת ר' לוי יצחק שי' אזימאוו (הוצאה לאור בית ליובאוויטש)

הרה"ת ר' טובי' שי' בלוי (אגרות מלך)

הרה"ת ר' חיים שאול שי' ברוק (וועד הנחות בלה"ק)

הרה"ת ר' שמואל שי' ביסטריצקי (תספורת והכנסה לחדר - הוצאה לדורות)

הרה"ת ר' לוי שי' גאלדשטיין (מפתח לעניני חינוך והדרכה)

הרה"ת ר' יוסף יצחק שי' הבלין (שלחן מנחם)

הרה"ת ר' שמואל הלוי שי' הורוויץ (ספר שבח הברית)

הרה"ת ר' לוי יצחק שי' גרליק (מדריך במעגל החיים)

הרה"ת ר' שניאור שי' גרשוביץ (ספר במשנת החינוך)

הרה"ת ר' מיכאל אהרן שי' זליגסון (ספר המפתחות לשיחות קודש)

הרה"ת ר' מרדכי מנשה שי' לאופר (ספר היכל מנחם ומקדש מלך)

הרה"ת ר' שמואל שי' לובעצקי (שליח כ"ק אדמו"ר נורמנדי)

הרה"ת ר' שלום דובער שי' לוויין (עורך אגרות קודש כ"ק אדמו"ר זי"ע)

הרה"ג ר' לוי יצחק שי' רסקין (דיין אנ"ש באנגלי - ספר נתיבים בשדה השליחות)

הרה"ת ר' אלקנה שי' שמוטקין (The Living Archive - Jewish Educational Media)

הרה"ת ר' מנחם מענדל שי' אסולין (שליח כ"ק אדמו"ר איברי סור סען)

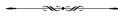
זכות הרבים תלוי בהם

Vous me demandez si vous devez poursuivre votre commerce de Tefillin et de Mezouzot. Tout dépend si vos gains sont à la mesure du temps que vous consacrez à cette activité et aussi si vous disposez d'un autre moyen de gagner plus largement votre vie.

Sans doute m'indiquerez-vous, avec les détails nécessaires, ce qu'ont été vos activités du mois de Tichri. Puisse D.ieu faire qu'elles soient pleines et entières. En effet, nous entrons dans une année intègre, selon l'expression que nos Sages emploient pour faire allusion au second mois d'Adar.

(Lettre n° 4788)

*“ Que vous conceviez beaucoup de
satisfaction ‘Hassidique „*

Vous me dites que votre fils Yossef Sim'ha a commencé à fréquenter le 'Héder et j'en suis satisfait. Puisse D.ieu faire que vous-même et votre épouse conceviez une satisfaction, beaucoup de satisfaction 'hassidique, de tous vos enfants. Lui-même aura la crainte de D.ieu. Il sera un 'Hassid et un érudit de la Torah.

(Lettre n° 8073)

coupe de cheveux est un acte d'éducation, permettant, selon l'expression de mon beau-père, le Rabbi, de "laisser les Péot de la tête". Ce début d'éducation a été sanctifié depuis de nombreuses années et générations. Il est donc certain qu'il suscite la bénédiction céleste pour celui qui reçoit cette éducation.

Si l'on retarde la coupe de cheveux, cette bénédiction de D.ieu l'est également et, entre temps, elle manque, pendant des semaines et des mois.

Vous évoquez l'entrée au 'Héder et vous me demandez s'il faut attendre que l'enfant ait trois ans ou bien s'il peut s'y rendre avant cela. Tout dépend de l'éducation qu'il a reçue jusqu'à maintenant. S'il respecte certaines pratiques à la maison, conformément à la coutume de nombreux foyers juifs, il n'y a pas lieu d'anticiper son entrée au 'Héder⁽⁵⁾ avant cet âge. A l'opposé, si son entrée renforcera ces pratiques, elle sera donc plus liée à l'éducation qu'à l'étude. En pareil cas, elle n'est pas moins importante que l'éducation à la maison, qui n'est pas attachée à un âge spécifique.

Certains ne veulent rien enseigner à l'enfant avant l'âge de trois ans, conformément au verset : " pendant trois ans, ... ils seront pour vous... " ⁽⁶⁾. Toutefois, je n'ai pas vu que les 'Hassidim 'Habad se conforment à cet usage. Tout au plus, peut-on faire une différence entre l'enseignement oral et écrit. Vous consulterez les termes de l'Admour Hazaken, lois de l'étude de la Torah, début du chapitre 1. Ceci apporte, en outre, une réponse évidente⁽⁷⁾ à la question posée, dans les commentaires du Gaon de Vilna, sur le Choul'han Arou'h Yoré Déa, au chapitre 245.

(4) Le Rabbi note, en bas de page : " Voir les notes du Chnei Lou'hot Ha Berit sur la Loi Ecrite, Parchat Kedochim : 'à quatre ans, on le conduit à l'école'. "

(6) Interdits à la consommation. Vaykra 19, 23.

(6) Voir, à ce sujet, la lettre n°4109.

commentaires du Gaon de Vilna, chapitre 245, paragraphe 19, qui dit ne pas comprendre ce qui est exposé ici.

(Lettre n° 4109)

“ l'entrée au ‘Héder, il faut attendre que l'enfant ait trois ans „

Je fais réponse à votre lettre du 14 Tichri. Il me semble que vous avez déjà reçu la réponse à votre précédente lettre. Je suis surpris que vous me confirmiez ne pas l'avoir obtenue. Peut-être son acheminement a-t-il été retardé.

Vous faites allusion à la coupe de cheveux de votre fils, qui aura trois ans, le 14 Chevat. Vous me demandez si vous devez la retarder jusqu'à Lag Baomer⁽¹⁾. Votre lettre semble indiquer que tel est l'usage des 'Hassidim, en Terre Sainte.

Vous savez à quel point nos Sages accordent de l'importance à la coutume. Toutefois, vous dites, en l'occurrence, que certains pratiquent cette coupe de cheveux avant l'âge de trois ans afin qu'elle ait lieu à Lag Baomer. Ceci ne me convient pas du tout. Même si l'on veut dire que le fait de la célébrer à Miron⁽²⁾ est plus important que l'âge de trois ans, il est envisageable de la retarder, mais non de l'avancer.

Quant au fait de retarder jusqu'à Lag Baomer, on peut le concevoir s'il s'agit de quelques jours⁽⁴⁾. En revanche, il faut se demander s'il faut adopter la même position pour quelques mois. En effet, la

(1) Voir, à ce sujet, les lettres n°3384, 3438, 4979 et 5085.

(2) Près du tombeau de Rabbi Chimeon Ben Yo'hai, dont la Hilloula est Lag Baomer.

(3) Le Rabbi note, en bas de page : “ Voir également le Chaareï Ha Techouva sur le Choul'han Arou'h, Ora'h 'Haïm, chapitre 531, paragraphe 7 ”.

*“ de l'âge de cinq ans, quand on entreprend l'étude de
la Loi Écrite „*

... Pour adopter une conclusion positive, vous m'annoncez que votre petit-fils, Aharon Menahem, auquel D.ieu accordera longue vie, est entré au 'Héder, à la veille du Chabbat Béréchit. Puisse D.ieu faire que, de l'âge de cinq ans, quand on entreprend l'étude de la Loi Écrite, il atteigne celui de dix ans et accède à la Michna, puis, à treize ans, soit astreint à la pratique des Mitsvot, comme le dit la Michna.

Vous me dites également que, le 2 Mar'hechvan, votre petit-fils Yossef Sim'ha, auquel D.ieu accordera longue vie, est, lui aussi, entré au 'Héder. Puisse D.ieu faire qu'il grandisse, soit un 'Hassid, craignant D.ieu et un érudit de la Torah.

Vous-même et votre épouse, concevrez beaucoup de satisfaction 'hassidique de vos fils, de vos gendres et de tous vos descendants.

(Lettre n° 3909)

*“ dès qu'un enfant a trois ans, il doit étudier
également sur texte „*

Vous m'écrivez à propos de votre fils Barou'h Boaz Chlita. Vous consulterez le début des lois de l'étude de la Torah, de l'Admour Hazaken, basé sur les notes du Ramah, Yoré Déa, chapitre 245 et sur le Midrach Tan'houma, selon lesquels, dès qu'un enfant a trois ans, il doit étudier également sur texte et non uniquement par cœur, comme il le fait dès qu'il commence à parler, selon l'explication bien connue de nos Sages.

Ceci apporte une réponse simple à la question posée dans les

“ Et la quatrième année, ils seront saints ,”

J'ai eu plaisir à lire dans votre lettre qu'à la date de Roch 'Hodech Iyar, votre fils Yossef Its'hak commencera à fréquenter le 'Héder⁽¹⁾.

Vous connaissez l'affirmation du Midrach Tan'houma, commentant le verset⁽²⁾ : “ Et la quatrième année⁽³⁾, ils seront saints, consacrés à l'éloge de D.ieu ”. Vous consulterez également le début des lois de l'étude de la Torah de l'Admour Hazaken⁽⁴⁾.

Puisse D.ieu faire qu'il accède, à cinq ans, à l'étude de la Loi Ecrite, puis à dix ans...⁽⁵⁾, comme le stipule notre sainte Torah. Vous et votre épouse concevrez beaucoup de satisfaction 'hassidique de tous vos enfants.

(Lettre n° 2626)

(1) Au début de la quatrième année. Cette célébration est, d'ordinaire, accompagnée de la première coupe de cheveux, ce qui n'est pas le cas, en l'occurrence, du fait de la période de l'Omer.

(2) Voir, à ce propos, la lettre n°858.

(3) Vaykra 19, 24. Il s'agit des fruits de l'arbre.

(4) “ Un enfant est dispensé de mettre en pratique les Mitsvot et son père n'est pas tenu de l'initier à cette pratique, d'après la Torah. Seuls les Sages l'obligent à le faire. Néanmoins, il est une Injonction de la Torah, pour le père, d'enseigner la Torah à son fils, même si ce dernier n'est pas astreint à cette pratique, ainsi qu'il est dit : ‘Vous les enseignerez à vos fils pour qu'ils en parlent’ .”

(5) A l'étude de la Michna, comme l'explique le traité Avot.

“ Être inscrit au Talmud Torah, bien qu'il n'ait pas encore cinq ans „

J'ai été interrogé à propos d'un enfant qui souhaite être inscrit au Talmud Torah. On m'a dit qu'il était fortement motivé, bien qu'il n'ait pas encore cinq ans. Il les aura, cependant, dans quelques mois et si, d'un point de vue sanitaire, le médecin donne son accord, ceci⁽¹⁾ ne devrait pas constituer un obstacle.

Vous consulterez également les lois de l'étude de la Torah de l'Admour Hazaken, au début du premier chapitre, au paragraphe commençant par “ la cinquième année ”. Certes, il y est dit : “ à la maison⁽²⁾ ”. Néanmoins, vous savez que l'usage a été modifié, depuis lors.

A l'époque, en effet, les enfants étaient confiés à un professeur quand ils avaient six ou sept ans révolus. Il n'en est pas de même, en ces dernières générations⁽³⁾. Vous consulterez également, dans le livre, la causerie⁽⁴⁾ de l'été 5700⁽⁵⁾, à partir du paragraphe 5.

Il est clair que ce qui y est dit⁽⁶⁾ ne s'applique pas à chacun de manière identique, puisque le Tséma'h Tsédek avait alors trois ans.

Peut-être avez-vous des raisons particulières⁽⁷⁾. En ce cas, vous voudrez bien me les faire connaître.

(Lettre n° 1924)

(1) *Son âge.*

(2) *A cet âge, l'enfant étudiera la Torah à la maison et non au Talmud Torah.*

(3) *Pour lesquelles il est d'usage de commencer les études plus tôt.*

(4) *Du précédent Rabbi.*

(5) *1940.*

(6) *Dans cette causerie, qui raconte le début des études du Tséma'h Tsédek.*

(7) *Pour ne pas accepter cet enfant.*

plique la 'Hassidout. Et, s'accomplira en lui ce que dit le Midrach Tan'houma, à la Parchat Kedochim, sur le verset "et vous planterez tous les arbres fruitiers", qui en applique les termes à l'enfant.

Puis, "la quatrième année, son fruit sera consacré" et son père pourra alors l'initier à l'étude, pour l'honneur de D.ieu. Enfin, "la cinquième année, vous mangerez de son fruit" dès qu'il commencera à lire la Torah, "s'ajoutant à la production du champ".

Nos Sages déduisent de ce verset que l'enfant commence à étudier la Loi Ecrite à l'âge de cinq ans. Vous consulterez également le début des lois de l'étude de la Torah, de l'Admour Hazaken et le Likouteï Torah, commentant ce verset.

(Lettre n° 855)

“ L'intention d'inscrire votre fils au 'Héder; bien qu'il n'ait pas encore cinq ans „

B) Vous me dites que vous avez l'intention d'inscrire votre fils au 'Héder, bien qu'il n'ait pas encore cinq ans. De façon générale, tout cela dépend de sa maturité physique, de ses aptitudes et surtout de la possibilité de trouver une classe par rapport à laquelle il ne présentera pas une grande différence d'âge. Si tel est le cas, D.ieu fera que vous connaissiez la réussite.

(Lettre n° 1640)

“ Votre fils a eu cinq ans et qu’à cette occasion, il a été conduit, pour la première fois, au ‘Héder ,”

Je fais réponse à votre lettre, m’annonçant qu’au second jour de Roch ‘Hodech Elloul, votre fils a eu cinq ans et qu’à cette occasion, il a été conduit, pour la première fois, au ‘Héder.

Comme vous me l’avez demandé, je le mentionnerai, en un moment propice, près du tombeau de mon beau-père, le Rabbi.

Je vous adresse mes bénédictions pour que vous l’éduquiez à la Torah, au dais nuptial et aux bonnes actions, dans l’opulence.

La Michna dit que "l’on commence à étudier la Loi Ecrite, à cinq ans". Le Likouteï Torah, dans le commentaire du discours intitulé Lo Tachbit, affirme que la partie ésotérique de la Torah doit être rattachée à la Loi Ecrite. Vous consulterez également les lois de l’étude de la Torah, de l’Admour Hazaken, chapitre 2, fin du premier paragraphe.

Vous l’éduquerez donc à la Torah et à son luminaire, qui en est la dimension profonde, c’est-à-dire à l’enseignement de ‘Habad, qui nous a été légué par les maîtres de la ‘Hassidout, en particulier par notre maître, mon beau-père, le Rabbi.

(Lettre n° 705)

“ Trois, quatre & cinq ans ,”

... Je conclurai en vous adressant ma bénédiction pour l’entrée de votre fils Chlomo au ‘Heder. Puissiez-vous l’éduquer à la Torah, au dais nuptial et aux bonnes actions, dans la largesse, comme l’ex-

de ma main ” et proclamant : “ voici ton dieu ”, dont tu es l’esclave, de sorte qu’il n’y a plus de place pour D.ieu. Bien au contraire, c’est dans le mois du printemps⁽²⁵⁾ que l’Eternel ton D.ieu t’a fait quitter l’Egypte⁽²⁶⁾. Toutes les merveilles que l’on observe dans le monde doivent conduire à percevoir encore plus clairement la vérité. Selon la formulation de nos Sages⁽²⁷⁾, “ Eternel, notre D.ieu, Roi du monde, Qui⁽³⁾ a fait que rien n’y manque ”.

• • •

Que D.ieu accorde l’aide et la réussite pour que Pessa’h, temps de notre liberté⁽³⁾, apporte à chacun et à chacune, au sein de tout Israël, une libération véritable de tous les obstacles et de toutes les limites, de sorte que l’on puisse servir D.ieu d’un cœur entier. Et, que la délivrance individuelle conduise à celle de tout Israël, à la délivrance véritable et complète, par notre juste Machia’h, très bientôt et de nos jours. Avec ma bénédiction pour une fête de Pessa’h cachère et joyeuse,

Mena’hem Schneerson

(24) *Le Rabbi note, en bas de page : “ Voir le Midrash Chemot Rabba, chapitre 15, au paragraphe 23, qui dit : ‘pour vous : c’est à ce propos qu’il est dit : à toi seul et à aucun étranger avec toi’ ”.*

(25) *Le Rabbi note, en bas de page : “ On consultera le Likoutei Torah, Bamidbar, à la page 3a et la fin du discours ‘hassidique intitulé : ‘Ce mois’, de mon beau-père, le Rabbi, dans le Séfer Ha Maamarim 5700 ”.*

(26) *Le Rabbi note, en bas de page : “ La sortie d’Egypte fut pendant la nuit et, de même, on ne doit pas s’affecter si, à l’heure actuelle, certains se trouvent dans la nuit et ne reconnaissent pas la vérité. En effet, le verset Ichaya 60, 2 dit : ‘la pénombre recouvre la terre et l’obscurité les peuples, mais l’Eternel t’éclaire et Son honneur se révèle à toi’ ”.*

(27) *Il s’agit de la bénédiction des arbres, qui est récitée au printemps. Le Rabbi note, en bas de page : “ Traité Bera’hot 43b. Selon plusieurs des derniers Décisionnaires, sur le Ora’h Haïm, au chapitre 226, on ne dit pas nécessairement cette bénédiction en Nissan. Pour d’autres, par contre, par exemple, le Sdei ‘Hemed, recueil*

de lois, à l’article “ bénédictions ”, au début du chapitre 2, il faut impérativement la dire en Nissan. L’Admour Hazaken, dans son premier tableau des bénédictions, dit qu’après le 30, on récite cette bénédiction sans mentionner le Nom de D.ieu et Sa Royauté, ce qui veut bien dire qu’elle n’est pas récitée uniquement en Nissan. En revanche, dans l’ordre des bénédictions de son Siddour, chapitre 13, au paragraphe 14, il ne reprend pas cette affirmation. On peut expliquer, quoique ce soit difficile à admettre, qu’il souligne ainsi la nécessité de ne dire qu’une seule fois cette bénédiction. Toutefois, on pourra encore se demander pourquoi il n’explique pas l’expression du Choul’han Arou’h, ‘en les jours de Nissan’, c’est-à-dire pas uniquement pendant ce mois, tout comme il apporte des précisions sur différents autres points concernant les bénédictions. Néanmoins, on peut dire qu’il ne reprend pas cette affirmation parce que sa position, en dernière instance, est qu’il ne faut pas dire cette bénédiction en dehors de Nissan. On ne comprend cependant pas pourquoi il est dit : ‘après le 30’, mais ce point ne sera pas développé ici ”

rés, celui de la nature, des forces naturelles, d'un part, un monde " surnaturel ", d'autre part, avec tantôt l'un, tantôt l'autre qui domine. Il n'y a qu'un D.ieu unique, Maître absolu du monde entier et Qui le rend unique. Cette prise de conscience se manifesta de la façon la plus forte lors du don de la Torah, qui fut le point culminant de la sortie d'Egypte⁽²¹⁾ et fut introduit par les mots : " Je suis l'Eternel ton D.ieu Qui t'ai fait sortir du pays de l'Egypte, de la maison de la servitude, tu n'auras pas d'autres dieux "⁽³⁾.

• • •

Comme en Egypte, à l'époque, il y a également, de nos jours, des personnes qui bâtissent leur existence sur la divinisation de ce que l'on appelle les forces naturelles et sur la proclamation selon laquelle il n'y a là que " ma force et la puissance de ma main ", celle de l'homme. Quelques uns ont trouvé une " solution " et, chez eux, dans leur foyer, ils aménagent une place pour D.ieu. Dans leurs affaires courantes, en revanche, ils sont " comme les autres ", ainsi qu'il est dit⁽²²⁾ : " soyons comme les nations ". Bien plus, ils sont encore plus " non juifs " que les autres. C'est la raison pour laquelle la fête de Pessa'h vient rappeler, encore une fois : " Souvenir, Je Me suis souvenu " et vous n'avez donc pas le choix⁽²³⁾. D.ieu vous rappelle que vous devez " tirer "⁽³⁾, rejeter l'idolâtrie du pays, quelle que soit la forme qu'elle prend, au quotidien, sans crainte, avec fierté. Et, " prenez pour vous "⁽³⁾, vous-même et tout ce que vous possédez, afin de retourner vers vous-mêmes, vers le " moi " juif véritable et éternel⁽²⁴⁾.

Il faut, en outre, accomplir tout cela pendant le mois du printemps, sans être affecté par ceux qui désirent abuser, mettant en avant un monde obscur dans lequel se trouve un homme qui revendique : " ma force et la puissance

(21) *Le Rabbi note, en bas de page : " Comme le dit le verset Chemot 3, 12 : 'Lorsque tu feras sortir le peuple d'Egypte, vous servirez D.ieu'. Voir le Zohar 'Hadach, au début de la Parchat Yethro, qui dit : 'Chaque jour, une voix émane...'. On consultera aussi le Tanya au chapitre 31 ". Le Rabbi souligne ici le mot : " Chaque " .*

(22) *Le Rabbi note, en bas de page : " Yé'hezkel 20, 32 " .*

(23) *Le Rabbi note, en bas de page : " Yé'hezkel 20, 32. Midrash Tan'houma, Nitsavim, chapitre 3, commenté par le Kountrass Ou Mayan, discours 11, au chapitre 3 " .*

d'Égypte était enfin arrivé. Les enfants d'Israël se trouvaient sous la domination du Pharaon depuis deux cent dix ans déjà. Quelques d'entre eux⁽¹⁶⁾ s'étaient même d'ores et déjà embourbés dans la culture égyptienne. On ne pouvait attendre aucune aide de la part des peuples voisins. Jusqu'alors, aucun esclave n'avait jamais pu s'enfuir d'Égypte⁽¹⁷⁾. D'un point de vue naturel, il n'y avait aucune possibilité que tout le peuple d'Israël puisse quitter l'Égypte. Or, Moché notre maître leur annonçait, avec certitude, que le moment de la délivrance était venu. Néanmoins, pour cela, il fallait encore mettre en pratique les termes du verset⁽¹⁸⁾ : " Tirez et prenez pour vous du petit bétail, faites la Che'hita du Pessa'h "⁽³⁾.

" Tirez "⁽³⁾, retirez-vous de l'idolâtrie de ce pays et " prenez pour vous "⁽³⁾ un agneau⁽¹⁹⁾, que les Egyptiens ont divinisé, faites-en un sacrifice de Pessa'h pour D.ieu. Car, il n'est pas suffisant de nier l'idolâtrie égyptienne en son cœur, ni même chez soi, à la maison, en se cachant, discrètement. Il faut, bien au contraire, le faire d'une manière affirmée⁽²⁰⁾, sans crainte, avec toutes les particularités qu'eut le sacrifice de Pessa'h en Égypte. En pareil cas, Moché notre maître, au nom de D.ieu, donne l'assurance, non seulement que l'on sera libéré de l'Égypte, mais aussi que le Pharaon lui-même ordonnera le renvoi de ce pays. La délivrance n'intervint pas lorsque les forces de la nature sont affaiblies et diminuées, mais, bien au contraire, dans le mois du printemps⁽³⁾ et même en plein milieu de cette période, lorsque la nature se révèle dans toute sa puissance.

Ceci permet d'établir qu'il n'y a pas deux mondes hermétiquement sépa-

(16) Le Rabbi note, en bas de page : " Selon le Midrash Chemot Rabba, chapitre 14, au paragraphe 3. Voir le Tanya, au chapitre 31 ".

(17) Le Rabbi note, en bas de page : " Selon le Me'hilta sur le verset Yethro 18, 11 ".

(18) Le Rabbi note, en bas de page : " Selon le Midrash Chemot Rabba, chapitre 16, au paragraphe 2, qui dit : 'tant que... tirez... car de la sorte...' ".

(19) Le Rabbi note, en bas de page : " Précisément 'selon vos familles', tout comme Moché avait précisé : 'avec nos fils et avec nos filles', avec les quatre fils et les quatre filles, depuis le sage jusqu'à celui qui ne sait pas poser de question ".

(20) Le Rabbi note, en bas de page : " Voir le Choul'han Arou'h de l'Admour Hazaken, au début du chapitre 430 ".

tile, encerclé par le désert. De cette situation, résulta une culture basée sur un double culte et divinisant les forces de la nature, d'une part, la puissance de l'homme parvenu à maîtriser les phénomènes naturels, d'autre part. Il fut donc aisé d'aboutir ensuite à la divinisation du Pharaon⁽¹²⁾, qui matérialisait l'idéal égyptien de l'homme " génial ".

Un tel système définissait le monde comme un simple agencement de forces naturelles, parmi lesquelles figurait aussi celle de l'homme. A ceci s'ajoutait la philosophie basée sur le principe : " C'est ma force et la puissance de ma main⁽¹³⁾ qui m'a permis d'obtenir tout cela "⁽³⁾, ma⁽³⁾ force, ma⁽³⁾ main. Il en résulta la chute spirituelle et morale la plus vertigineuse⁽¹⁴⁾, qui justifia également l'esclavage éhonté et la persécution des hommes et des peuples faibles.

• • •

Les idéaux et les croyances de l'Égypte atteignaient leur apogée⁽¹⁵⁾ pendant la période de l'année en laquelle se renouvellent les forces naturelles, c'est-à-dire durant le mois du printemps, celui de l'astre du bélier. L'agneau était donc l'un des grands symboles de l'idolâtrie égyptienne.

• • •

C'est alors que vint Moché, qui annonça la bonne nouvelle : " Souvenir, Je Me suis souvenu ". Le moment choisi par le Dieu d'Avraham, d'Its'hak et de Yaakov pour sauver les enfants d'Israël des mains du Pharaon et de l'exil

(9) *Le Rabbi note, en bas de page : " Yé'hezkel 29, 3 ".*

(10) *Le Rabbi note, en bas de page : " Voir le commentaire de Rachi sur les versets Vaygach 47, 10 et Devarim 11, 10 ".*

(11) *Le Rabbi note, en bas de page : " Selon le commentaire de Rachi, au début de la Parchat Mikets ".*

(12) *Le Rabbi note, en bas de page : " Selon le Midrash Chemot Rabba, chapitre 8, au paragraphe 2 et le Midrash Tan'houma, à cette référence ".*

(13) *Le Rabbi note, en bas de page : " Devarim 8, 17.*

Voir le Séfer Mitsvot Guedolot, Interdit n°64 : 'Je suis apparu en rêve... tu as oublié l'essentiel... j'ai médité... et voici qu'il s'agissait d'un grand secret...' "

(14) *Le Rabbi note, en bas de page : " Vaykra 18, 3. Voir le Torat Cohanim, à cette référence, cité par le commentaire de Rachi, de même que le Midrash Kohélet Rabba, à propos du verset : 'la terre se maintient toujours', qui compare l'Égypte à la nudité de l'homme ".*

(15) *Le Rabbi note, en bas de page : " Voir le Ramban et le Tseror Ha Mor, à la même référence ".*

Pour que Pessa'h soit toujours en le mois du printemps, sachant que notre calendrier est lunaire et que son cycle annuel présente une différence d'environ onze jours, avec le calendrier solaire, en fonction duquel sont fixées les saisons, nous introduisons un mois supplémentaire complet, celui d'Adar, tous les deux ou trois ans, comme c'est le cas cette année. De la sorte, sont mis en correspondance les cycles lunaire et solaire et c'est ainsi que Pessa'h est toujours au printemps. Par la suite, tous les mois et toutes les fêtes de l'année sont fixés et célébrés en la période qui convient.

• • •

Nos Sages expliquent⁽⁵⁾ pour quelle raison la sortie d'Egypte intervint pendant le mois du printemps. Il y eut là un bienfait de D.ieu que libéra les enfants d'Israël en la meilleure période de l'année. Comme c'est le cas pour chaque idée de la Torah, on peut découvrir ici de nombreux enseignements, des allusions et des explications, pour la communauté comme pour l'individu. L'un des points que je voudrais mentionner ici⁽⁶⁾ sera clarifié si l'on médite à la situation dans laquelle se passa la sortie d'Egypte.

Pendant des siècles, les enfants d'Israël avaient été les esclaves d'un peuple qui dominait tous ses voisins⁽⁷⁾, non seulement par la puissance physique de " ses chars et ses cavaliers ", mais aussi par son formidable développement⁽⁸⁾ dans tous les domaines de la connaissance, tout ce que l'on désigne couramment par les termes de " culture " et de " civilisation ". La culture et la civilisation de l'Egypte étaient basées sur les forces et les événements naturels, en particulier sur le Nil⁽⁹⁾. En Egypte, il ne pleuvait pratiquement pas⁽¹⁰⁾, mais les découvertes des hommes⁽¹¹⁾ avaient mis au point un système d'irrigation, qui avait transformé le pays en un jardin fer-

(5) Le Rabbi note, en bas de page : " Dans le Me'hilta sur le verset Chemot 13, 4, cité par le commentaire de Rachi, à cette référence ".

(6) Le Rabbi note, en bas de page : " Voir le commentaire du Ramban sur le verset Bo 12, 3, le Tseror Ha Mor sur le verset Bo 12, 1 et le Zohar, tome 3, à la page 251a ".

(7) Le Rabbi note, en bas de page : " Selon le Me'hilta, commentant le verset Bechala'h 15, 5, qui dit : 'Le Pharaon dominait d'une extrémité du monde à l'autre'. Voir le Zohar, tome 2, à la page 6a ".

(8) Le Rabbi note, en bas de page : " Voir le Zohar, tome 1, à la page 125a ".

Lettre du Rabbi a l'occasion de la fete de Pessa'h

(même configuration que cette année)

Par la grâce de D.ieu,
11 Nissan 5725,
Brooklyn,

*Aux fils et filles d'Israël, partout où ils se trouvent,
que D.ieu vous accorde longue vie⁽¹⁾,*

Je vous salue et vous bénis,

D.ieu a fixé⁽²⁾ que la sortie d'Egypte intervienne en le mois du printemps⁽³⁾ et la Torah demande que l'on accorde une importance particulière au fait que Pessa'h soit toujours dans ce mois du printemps⁽⁴⁾ : " Garde le mois du printemps et tu feras Pessa'h pour l'Eternel ton D.ieu, car c'est dans le mois du printemps que l'Eternel ton D.ieu t'a fait sortir d'Egypte, pendant la nuit "⁽³⁾.

(1) Voir la Haggadah de Pessa'h avec les commentaires du Rabbi, tome2, à la page 605 de l'édition de 5751 (1991).

(2) Le Rabbi note, en bas de page : " Voir le Midrash Chemot Rabba, au chapitre 15, paragraphe 11, qui dit : 'Cemois-ci... lorsque D.ieu élut Yaakov et ses fils, Il fixa...' et le Or Ha Torah, du Tséma'h Tsédék, sur ce verset, à la page 264 ".

(3) Le Rabbi souligne les mots : " mois du printemps ", : " Garde le mois du printemps et tu feras Pessa'h pour l'Eternel ton D.ieu, car c'est dans le mois du printemps que l'Eternel ton D.ieu t'a fait sortir d'Egypte, pendant la nuit ", " C'est ma force et la puissance de ma main qui m'a permis d'obtenir tout cela ", " ma ", " ma ", " Tirez et prenez pour vous du petit bétail, faites la Che'hita

du Pessa'h ", " tirez ", " prenez pour vous ", " le mois du printemps ", " Je suis l'Eternel ton D.ieu Qui t'ai fait sortir du pays de l'Egypte, de la maison de la servitude, tu n'auras pas d'autres dieux ", " tirer ", " prenez pour vous " et " temps de notre liberté ".

(4) Le Rabbi note, en bas de page : " Devarim 16, 1. Selon le Ramban, la première racine du Séfer Ha Mitsvot du Rambam et le Baal Hala'hot, il s'agit d'une Injonction de la Torah, consistant à ajouter pour cela un second mois d'Adar, comme on le déduit du verset : 'Et, tu respecteras ce Décret'. On verra le Séfer Ha Mitsvot, à la fin de l'Injonction n° 153, qui dit : 'On y trouve une allusion... il est dit : Garde... ceci veut dire', de même que le Yad Ha 'Hazaka, lois de la sanctification du nouveau mois, au début des chapitre 1 et 4 ".

Préface

*C'est le cœur débordant de reconnaissance a Hachem, que nous remercions nos familles, nos amis et tous ceux qui s'associent à cette joie que nous donnent notre fils **Menachem Mendel** י"ש .*

Puisse-il mériter de continuer à grandir – ainsi que son frère et ses sœurs – avec une longue vie et bonne santé, sur l'amour de la Torah et de la Hassidout selon la volonté et les bénédictions du Rabbi.

*Ci-joint un recueil de lettres et réponse du Rabbi sur « **'Ha'hnassat 'Heder** » l'entrée au 'Heder.*

Nos remerciements aux éditions du Beth Loubavitch – Ile de France pour l'autorisation de la publication des lettres du Rabbi en français.

Nous terminerons comme le Rabbi termina sa lettre envoyé a tout le peuple juif a l'occasion de Pessa'h 5725 (1965) :

« Que D.ieu accorde l'aide et la réussite pour que Pessa'h, temps de notre liberté, apporte à chacun et à chacune, au sein de tout Israël, une libération véritable de tous les obstacles et de toutes les limites, de sorte que l'on puisse servir D.ieu d'un cœur entier. Et, que la délivrance individuelle conduise à celle de tout Israël, à la délivrance véritable et complète, par notre juste Machia'h, très bientôt et de nos jours. Avec ma bénédiction pour une fête de Pessa'h cachère et joyeuse ».

Pontault Combault, le 18 Adar II 5776 – Année du Hakhel

Jour de la hiloula du Rav Avraham David Lavout – Arrière-grand-père du Rabbi

Sept jour avant l'anniversaire de la Rabbanit 'Haya Mouchka ז"ל י"ד ה'ע"ב

Rav Yossi & Tzal'ha Amar

Beth Habad Loubavitch Seine & Marne

Receuil des Lettres du Rabbi sur
«HA'HNASSAT 'HEDER»
LA RENTRÉE AU 'HEDER

SOUVENIR
HA'HNASSAT 'HEDER DE
MENACHEM MENDEL AMAR

18 ADAR II 5776
ANNÉE DE HAKHEL

Recueil des Lettres du Rabbi sur
«**HA'HNASSAT 'HEDER**»
LA RENTRÉE AU 'HEDER

Souvenir
Ha'hnassat 'Heder de
MENACHEM MENDEL AMAR